

XLI. évfolyam 2018. szeptember–október

Kertbarát

magazin

Ajándék
1000 Ft-os
Oázis kuponnal

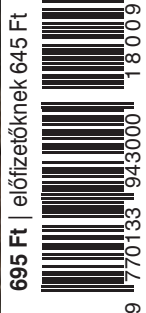
A DÍSZÍTŐ TÖK

EZERSZÍNŰ
LOMBHULLATÓK

ÖRÖKÖLT
ÖRÖKZÖLDEK

CIKLÁMEN
ÍNYENCEKNEK

SMARAGDZÖLD
MOHOS SZIKLÁK KÖZÖTT

695 Ft | előfizetőknek 645 Ft

9 770133 1943000 18009

SZEREDNYEY BÉLA

Az én kertem a Balaton

AZ ELSŐ 25 ELŐFIZETŐNK 2000 FT-OS OÁZIS VÁSÁRLÁSI UTALVÁNYT KAP

MINDEN EGY HELYEN!

Magyarország legnagyobb digitális agrárszaklap portfóliója!

Fizessen elő a Magyar Mezőgazdaság Kft. kiadványainak digitális változatára!

- Egyedi kedvezményes ár digitális lapelőfizetőink részére!
- Egyszerű, gyors, kényelmes előfizetési lehetőség!
- Bővített interaktív tartalom!
- Hirdetőpartnereink számára újszerű, interaktív megjelenési lehetőség!

www.magyarmezogazdasag.hu

DIGITALSTAND
www.digitalstand.hu

KÖSZÖNTŐ

Az izgalmas, illatos ősz

Amikor véget ér az augusztus, minden évben észrevétlenül, puhán és halkán előkészít az emlékezetemből és napokig nem megy ki a fejemből Paul Verlaine dallamos őszi sanzonja: „Ősz húrja zsong, Jajong, busong A tájon, S ont monoton Bút konokon És fájón”. Kissé átadom magam az őszi borongós hangulatnak, majd kinézek a kertre és látom a vadszőlő izzóan vörös levélzuhataát, az őszi rózsák színes virágfejeit, az élénk színű bogyókat a bokrokon. Ebben az évszakban összpontosul a tömött szőlőfürtök, a hamvas szilvák, a friss diók, az üde almák édes illata. A piacokon megannyi színben pompáznak a paprikák, paradicsomok, céklák, káposztafélék, hagymák, gombák. A friss szelek kifújják a fülledt nyári meleget és órákig elnézném, ahogy a kis sárga levelek táncolnak a szellőben. A kissé fáradt napsugarak átvilágítanak a meleg színek minden árnyalatában pompázó fák ágain és a látvány minden évben arra buzdít, hogy húzzunk túrabakancsot, vágjunk neki az erdőnek, kapaszkodjunk föl a hegyekre.

S ettől egy csapásra elmúlik a melankolikus hangulatom, mert az ősz szép és színes, izgalmas és illatos, érdemes kiélvezni minden pillanatát. Élvezem az évszakok változását is, az örökös körforgást, mert mindig izgalommal tölt el, mit hoz nekem az új évszak. Most például azt, hogy itt lehetek e nagy múltú magazin életében, részt vehetek a lap alakításában, formálásában, hogy minden évszakban szép, színes, tartalmas, újdonságokkal teli és hasznos olvasnivalót adjunk a kertbarátoknak.

Az ősz változatos színei köszönnek vissza magazinunk oldalain is. Elmondjuk, miért váltanak zöldről színesre a lombhullató fák levelei, megmutatjuk, mit ültessünk a virágágyásokba, hogy ősszel is szép színesek legyenek, ellátogatunk egy különleges balatonmelléki arborétumba, tanácsot adunk, hogyan legyen madárbarát a kertünk, gazdag válogatást nyújtunk az őszi ciklámenfajtákból, bepillantunk a bibliai olajfaligetek világába, megmutatunk egy svájci délszaki parkot, tanácsokat adunk az időszerű kerti munkákhoz. Szokásunkhoz híven beszélgetünk magánkertek tulajdonosaival is, Szerednyey Bélánál jártunk vendégségben és elmeséljük egy pilisi kert történetét.

Kellemes őszi időtöltést és élvezetes olvasást kíván:

Sarolta Jucsi

XII. KAPOSVÁRI ÁLLATTENYÉSZTÉSI NAPOK

2018. SZEPTEMBER 28-30.
KAPOSVÁR, PANNON LOVASAKADÉMIA

LOVASPROGRAMOK | ÁLLATSIMOGATÓ | CSALÁDI PROGRAMOK
VADGASZTRONÓMIA | ÁLLAT- ÉS GÉPBEMUTATÓ | GAZDAUDVAR

kán

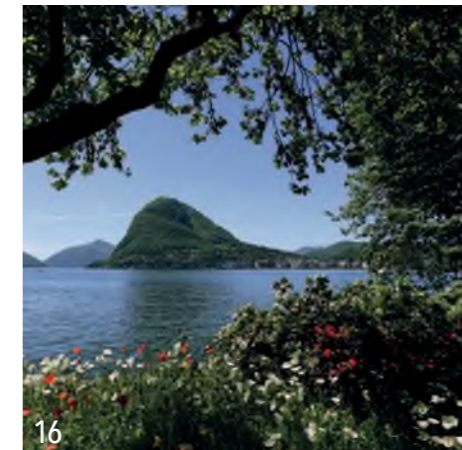
WWW.KAPOSVARINAPOK.HU

8

12

16

27

42

51

BEMUTATJUK

- 6 Őszi virágtenger évelőkből
- 26 Ültessünk madárberkenyét
- 27 Ezerszínű lombhullatók
- 38 A kecses keleti csillagsom
- 42 A díszítő tök
- 46 Olajfák a Bibliából
- 51 Ciklámen ínyenceknek
- 54 Ahol szívesen laknak a madarak

KERTEK-EMBEREK

- 8 Szerednyey Béla
- 12 Három juhar
- 20 Örökölt örökzöldek

IDEGEN TÁJAKON

- 16 A város zöld szíve: Parco Ciani

ITTHON

- 24 Smaragdzöld mohos sziklák között

IDŐSZERŰ

- 31 Őszi illatok
- 36 Betakarítás után nagytakarítás

MAGOT KÜLDÜNK

- 44 A perzsa varázsfű

KERTÉSZPALÁNTA

- 50 Kiskakond és a kamilla

VENDÉGLÁTÁS

- 56 Őszi ízek diadala

VIRÁGKÖTÉSZET

- 58 Koszorúajdonságok
- 60 Őszi zuhatag öntözés nélkül

ŐSZI VIRÁGTENGER ÉVELŐKBŐL

Ugyan a nappalok hossza már a nyári napforduló után csökkenni kezd, a Nap meleg sugarai, a nyári virágok szinkavalkádja mégis feledteti velünk az idő múlását. Augusztus végén aztán hirtelen ráeszmélünk, hogy elmúlt a nyár, és mintha gyorsabban telne az idő, a kert megváltozott látványa is érezteti velünk az ősz közeledtét.

A SZERZŐ FELVÉTELEI

VESSZŐS KÖLES
(*Panicum virgatum*
'Cloud Nine')

KERTI VERBÉNA
(*Verbena bonariensis*)

FEHÉR KASVIRÁG
(*Echinacea purpurea*
'White Swan')

SUDÁRZSÁLYA
(*Perovskia atriplicifolia*)

SÁRGA KÚPVIRÁG
(*Rudbeckia*
'Goldsturm')

HIBRID KASVIRÁG
(*Echinacea*
'Cheyenne Spirit',
sárga)

**KISÁZSIAI
MACSKAHERE**
(*Phlomis russeliana*)

TOLLBORZFŰ
(*Pennisetum viridescens*)

A nyár végén nyíló virágok kibontakozásához hosszú fejlődési idő és megfelelő hőmérséklet szükséges. Ilyenkor bontja bájos virágkelyheit a japán szellőrózsa, és a csillagószirózsa-fajták eddig zöld bokrai is ilyenkor válnak virágtengerre. Találunk közöttük a törpétől az óriásig, a korai virágzásútól az egész késeiig sokfélét, bátran válogassunk. Különösen a régi, jól bevált fajták hosszú életűek, de több új

ellenálló fajta is kapható a kertészeti árudákban. Az egynyári virágok egy része szeptemberre megnyílik, szétdől, alaposan veszít a díszéből, az első korai fagy még az életüket is elveszi. Tehát ha ősszel is virágot szeretnénk a kertünkben, vázánkban látni, akkor csak az évelőkre számíthatunk. Az őszi nap-éj egyenlőség után jön el az úgynevezett rövidnappalos évelők ideje, amelyek-

nek a bimbóképzése, majd a virágzása akkor indul, amikor a nappalok már rövidebbek, mint az éjszakák. A kerti krizantém a legismertebb rövidnappalos. Számos fajtája kapható, jellemző cserebere-növény is. Ellenálló képessége, hosszú élete, változékonysága és kései virágzása lehetővé teszi, hogy akár elvirágzás után, akár kora tavasszal kiássunk a nagy bokor széléből egy darabot, amivel megőrvendeztetjük kertbarát ismerőseinket.

Nem feledkezhetünk meg a díszfüvekről sem, azok termete, kalásza csodás dísz a nyár végi, őszi kertben. A nappalok rövidülése nemcsak a növényeknek, hanem a rovaroknak is jelzés, hiszen ilyenkor gyűjtik be téli táplálékanyagukat. Sokat segíthetünk a méheknek, ha többféle ősszel nyíló virágot ültetünk, amelyek nektárjára mohón rávetik magukat. Megfigyelhető, hogy az első őszi fa-

gyok után még hetekig fagymentes idő következik. Ha az első fagyok idején éjszakra hullámpapírral, papírdobozzal letakarjuk a nyíló virágokat, akkor még hetekig gyönyörködhetünk bennük és a rovaroknak is segíthetünk. A későn nyíló évelők virágzatának többsége az elnyílás után is mutatós. Gondoljunk csak a kisázsiai macskahere, a kasvirágok, kúpvirágok megkeményedett

kögeire, a csillagószirózsa szétnyíló fészkeire vagy a díszfüvek megbarnult leveleire. Érdekes akár tavaszig meghagyni őket, sokáig díszlenek, különösen, amikor a zúzvara körbecsipkézi a leveleket. Ráadásul a megszáradó hajtások, levelek a növények tövét is védik a kemény fagyok idején.

Ambrus Mária Zsófia

Az én kertem a Balatonon

Az Orchidea utcába hívtok bennünket Szerednyey Béla, hogy megnézhessük a kertjét. Célunk felé közeledve csupa virágokról elnevezett utcán járunk: Fátyolvirág, Tubarózsa, Körömvirág utcanévek jelzik, hogy a település Virágtelep részében járunk.

A környék jól tükrözi azt, amit az utcatáblák sugallnak: ligetes, fás, virágos, nyugalmat sugárzó.

Virágzó orchideákat pillantunk meg a ház ablakában,
a kapu mellett óriásira nőtt ezüstfenyő posztol, a telket élő sövény határolja.

Szerednyey Béla nyit ajtót, de élénk jönni már nem tud, megelőzi őt a két házi kedvenc, *Ubul*, mint megtudtuk, az idősebb hölgy, és a játékos kamasz *Snoopy*, aki fajtáját tekintve skót border collie.

A kertben a hangsúlyos részt elfoglaló tűzrakónál telepszünk le és a két kutyus szoros „fogságában” kezdünk beszélgetésbe.

Hajózni kell

• *Mióta lakik ezen a csupa zöld, békés helyen?*
– A házat és a kertet a feleségem alakította ki, én nyolc éve költöztem ide, azóta ez a mi családi kertünk és otthonunk. Akkor ez

tűnt észszerűnek, hiszen ő mestercukrász, és ide köti a családi cukrászda.

• *Ez igazi édes élet lehet. Hogyan ismerkedtek meg?*

– Igen, édességben nincs hiány. A feleségem és a lánya nagy Madách Színház-rajongó volt, minden előadást az első sorból néztek meg, utána többször megvártak az öltözőnél autogramot kérni. Így kezdődött.

• *Tudom, hogy jó barátságban van a természettel, és megszállott vitorlás is. Mennyi időt töltött vízen az idén?*

– Egyszer már voltam – *jegyzi meg vágyakozó sóhajjal.* – Ezen a nyáron igen elfoglalt vagyok, a Madách Színház ugyanis egész nyá-

ron játszik. Ez az első ilyen kísérleti évadunk, az is a mottónk, hogy „Egész évben Madách”. A kísérlet egyelőre sikeresnek bizonyul, esténként telt ház előtt játszunk a Szerelmes Shakespeare-t és a „Mamma mia!”-t. Emellett forgatok is, egy napi sorozatban kaptam főszerepet. Az Egynyári kaland című sorozat folytatásának is a napokban volt a felvétele, abban is játszom, a Játékszínnel pedig a Balaton mellett voltak előadásaim. Így telik a nyár, vitorlázás nélkül. A barátommal építünk egy hajót, annak a befejezéséhez közeledünk, amikor kis szabad időm van, megyek és csinálom. Hat éve készül a saját tervünk alapján, egy szakember irányításával. Hamarosan vízre bocsátjuk. Ez foglalja le most a gondolataimat és a nyári napokat. Remélem, jövőre már elindulhatunk vele a Kékszalag vitorlásversenyen. A Kékszalagon indulni kell, azzal tisztelgünk a Balaton előtt.

• *Van már neve a hajónak?*

– Queen Lucy névre kereszteltük, mert királynői szépségű, és azért Lucy, mert olyan lassan készült, mint a Luca széke.

• *Őn aktív vitorlásversenyző, épp most, beszélgetésünk idején zajlik a jubileumi, 50. Kékszalag tókerülő verseny. Hogyhogy nem ott van?*

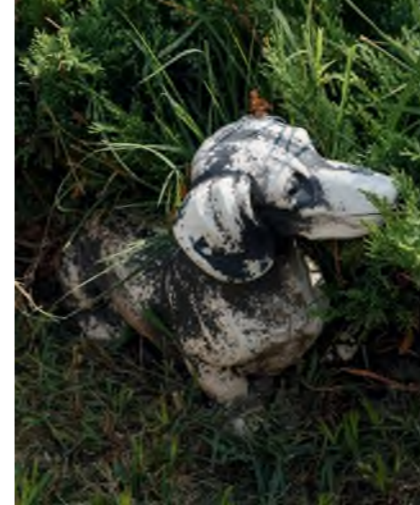
– Sajnos az idén ki kellett hagynom, többször is volt már rá példa, júliusban általában mindig játszom. A társam, akivel a hajót építem, elindult egy másik vitorlással. Kezdek beletörődni, hogy a nyár vitorlázás nélkül telik, de amikor tudok, azonnal megyek a

ZSOLDOŠ ALEXANDRA FELVÉTELEI

Szerednyey Béla Jászai Mari-díjas színművészt több mint harmincéves pályafutása alatt számos emlékezetes szerepben láthatta a közönség, filmekben és színházban egyaránt. Emlékszünk még a legendás Linda, vagy az Angyalbőrben című tévésorozatra, de szerepel a most futó Egynyári kaland produkcióban is. A Madách Színház szinte minden darabjában fellép, látható az idei nyáron a Szerelmes Shakespeare című előadásban és a nagy sikerű Mamma mia! című zenés darabban. És számos szerethető rajzfilmfigurának is kölcsönözte a hangját, gondoljunk csak a Rózsaszín párducra, a Hupikék törpikékre, vagy a Kacsamesékre. Nem mellesleg a Balaton és a hajózás szerelmese, vitorlásversenyek győztese.

Balatonra. Az első hajót 1992-ben vettem, azóta vitorlázom. Régi mondás, hogy hajózni szükséges, ezt vallom én is. Nagyon jól ki tud kapcsolni. Volt olyan időszaka az életemnek, amikor gyakorlatilag a hajón laktam, sokkal jobb volt nyáron reggelente a vitorlásra ébredni, mint egy budapesti belvárosi lakásban. Ez életformámmá is vált. Nekem valójában a Balaton a kertem. Akkor költöztem ebbe a házba, amikor megnősültem, azóta ez a családi kert.

Kert és kutyák, jól megférnek

A kutusok nem nézik jó szemmel, hogy a gazdi csak ül, amikor a nagy sárga labda tétlenül hever a fűvön. Muszáj foglalkozni velük, megszakítjuk hát a csevegést egy mozgalmas focizás kedvéért. Snoopy kissé morcos, hogy elhanyagoltuk, ezért nem mindig gurítja vissza a labdát, olyankor leül és dacosan figyel. Állítólag ez a világ leg-

intelligensebb kutyája, de néha vannak saját ötletei, jegyzi meg a gazdája.

• *Nagyon szerethető ez a környék, a kutyáknak is ideális hely.*

– Igen, szeretem a vidékiességét, azt, hogy van tér körülöttünk, mögöttünk például nagy füves focipálya található. A kutyák szabadon mozoghatnak, a nagy mozgásigényű fajtáknak, mint a border collie, ez nagyon fontos. A kertet mindig alakítgatjuk. A mögöttünk lévő ecetfát én ültettem, de lassan kinövi a helyét. Az ezüstfenyő különösen szép, de az elmúlt években akkorára nőtt, hogy már nem érjük el a csúcsát. Néhány évvel ezelőtt karácsonykor még ráügyeskedtem az égőket, de már túlnőtt bennünket.

• *A kutyák és a kert hogyan férnek meg együtt?*

– Ubul már több mint tíz éves, kinőtt abból a korból, amikor rendetlenkedik a kertben, egyébként is macska identitású, a cicával együtt nőtt föl, ezért időnként magáról is

azt képzelem, így békén hagyja a növényeket. Snoopy kiskorában próbálkozott a rossz kutyás szokásokkal, bejött a lakásba és azt érezte, hogy neki szemétdombot kell csinálnia a házból, nyújtózkodás közben leszedte a tapétát, és egyéb csínyekre is képes volt. Aztán kikerült a kertbe, és mivel elég intelligens, hamar megértette, hogy nem kaparhat. Nincsenek kennelben, használhatják az egész kertet, mégis rendben van a fű és a növények.

• *Néha a család is birtokba veszi a kertet?*

– A szépen kiépített kerti sütőt nyári estéken rendszeresen használjuk, szívesen kiülünk ide, már amikor szabad vagyok. A felállítható nagy medencénket az idén elő sem vettük, ez a nyár a munka nyara. A feleséggel azért elutazunk majd, szigorúan víz mellé, hiszen mindketten a halak jegyében születtünk.

Sárközi Judit

HÁROM JUHAR

A Pilis több, nehezen megközelíthető települést is rejt, talán a legeldugottabb közülük Nagykovácsi. A hegyek ölelte falu csupán egyetlen útról közelíthető meg a főváros irányából. Kanyargós utcáin a verőfényes nyári délelőttön nyoma sincs a nyüzsgésnek. Rendezett porták között találjuk meg Tankó Erzsébetét.

TANKÓ ERZSÉBET ÉS A SZERZŐ FELVÉTELEI

A széles utcafrontú telken hosszan nyúlik el az egyszintes ház, amely egyáltalán nem enged belátást a hátsó kertbe, csupán a bejárat előtti U alakú beöblösödő rész sejteti a tulajdonosok kertszeretétét. Dús örökzöld cserjék és évelők között bájos kerti kiegészítők vonják magukra a tekintetet, közben a kellemes, csörgedező hang forrását is megtaláljuk: a tiszafák, hortenziák és páfrányok között sziklából kialakított mohos csobogó bújik meg.

Növények a nézőtéren

Annyira hívogató, marasztaló a bejárat körüli környezet, hogy nincs is kedvünk bemenni, inkább elindulunk, és a házat körbejárva nézzük meg a kertet.

- Nagyon érdekesek az épület beszögellései, *mintha bevonulna a kert a házba.*
- Az építész ötlete volt, ami nekünk is megtetszett. A gyakorlatban azonban kiderült, hogy elég nehéz karbantartani, főképp az

öntözés körülményes, hiszen a tető alatti részt nem éri csapadék, automata öntözést is nehéz lenne telepíteni, hiszen valójában járdával és fállal körbevett betonteknők ezek. Sok kísérletezés árán szárazságtűrő és árnyékkedvelő növényekkel népesítem be.

- *A házzal egyidős a kert?*

– Talán még kissé idősebb is. Amikor 1995-ben megvettük a telket, kukoricaföld volt itt. Az volt a legnagyobb szívfájdalmunk, hogy egyetlen fa sincs rajta, úgyhogy már az első ősszel ültettünk is néhányat, például ezt a szerb lucot, ami jókorára megnőtt már. Kitüntetett a szerepe, minden télen karácsonyi díszkivilágítást kap. A kertésznünk létra és pecabot segítségével aggatja föl rá az égősorokat.

- *És azután még sok-sok fát ültettek az évek során.*

– Úgy ám, némelyiküket teherautó hozta, daru emelte be a helyére. Szerintünk ezek határozzák meg a kert jellegét. Talán a legkarakteresebb a három, egymáshoz közel

álló platánlevelű juhar a hátsó terasz közelében. Sok baj van az elhullatott magjaikból kikelő magoncokkal, különösen a rózsagyásban, de megbékéltünk ezzel, szeretjük őket itt. A teraszra vetett árnyékuk pótolhatatlan.

- *Mégsem takarják el a kilátást. Szinte az egész kert belátható innen.*

– Ez fontos szempont volt, éppen ezért kicsit csaltunk a telekhatár menti ágyások kialakításakor, lejtenek a ház felé, így mint a nézőtéren, minden növény idelát, mi pedig élvezhetjük a szépségüket. Viszont nem annyira meredek, hogy megnehezítené a gondozást.

Egy asztal és még egy telek

Vasúti talpfákból kialakított lépcsőn indulunk fölfedezni a rézsút. Az ágyásokban épp díszmák és pünkösdirózsa virít, a rózsák fő virágzásukra készülődnek. Közöttük gömbörsre nyírt kecskerágók, mögöttük természetes virágzó cserjék, még hátrébb

kisebb-nagyobb fák zárják a díszletet. A ház felé visszatekintve is szép a látvány, egyszerű pad kínál lehetőséget szemlélődésre, pihenésre.

• *Már kezdetben ezt a formát kapta a kert, vagy folyamatosan alakult ilyené?*

– Az elrendezése már az elején kialakult, de eredetileg kisebb volt, 11 évvel ezelőtt mintegy harmadával megnőtt a területe, amikor megvettük a szomszéd telket, így most már 560 négyszögölt tesz ki.

• *A kert vagy a ház bizonyult kicsinek?*

– Valójában a ház. Csináltattunk egy jókora ebédlőasztalt, de rájöttünk, hogy nem fér el. Szerencsére sikerült meggyőzni a szomszédot, hogy adja el nekünk az üresen álló telekrészt. Így lett új, nagy ebédlőnk, télikert az orchideáknak, telelő a balkonnövényeknek, és a kert is nagyobb lett.

• *Milyen szerepet kapott az új kertrész?*

– A famániánk megmaradt, a telekhatár mentén fákat ültettünk. Mostanra akkorák lettek, hogy összeérnek, remekül takarnak, alattuk viszont csupasz a föld, nem sikerül semmit oda telepítenünk. A gyeplégszélén viszont rózsaszigetágyat alakítottunk ki, kis kiülőrészlet.

Fűszerek sakktablában

Közben visszatelepszünk a teraszhoz, velünk együtt *Üde*, a vizsla is, aki szüntelen a gazdája nyomában bóklászik a kertben. Kis nevelés kellett hozzá, de végül semmit nem bánt, mondja *Erzsébet*.

A juharfák egyikének tövében mesebeli kis manótanya található a négy unoka öröme, mellette bográcszóhely és csobogó, amelyet színes lombú tűzesők vesznek körül.

Nemcsak a házban, a teraszon is jókora asztal várja a vendégeket, de bőven van helyük a leandereknek, bougainvilleáknak is.

– Sajnos a leandereknek már kissé árnyékos a terasz, keveset virágoznak, de a többiek szeretik. A rozmaring kint telelt, csak a leghidegebb néhány napon költöztettük be a télikertbe. A többi fűszernövény a terasz mellett a járdalapokkal ötvözött sakktablászerű szigetágyban kapott helyet. Így könnyebb gondozni, de sajnos azt a reményemet nem váltotta be a sakktabla, hogy elhárolja a növényeket. A citromfű bizony átjár „szomszédolni” a többi növényhez. A túl magasra nőveket, mint amilyen a lestyan, rendszeresen levágom, megszáritom télire. A budakalászi gyógynövénykutató intézetben dolgoztam néhány évig, ezzel a kis ágyással adózom az ott kialakult szenvedélyemnek.

A város zöld szíve: PARCO CIANI

Svájc olasz anyanyelvű kantonja, Ticino egyik legfontosabb városa Lugano.

A Luganói-tó, más nevén Ceresito vagy Lauriersee partján, festői környezetben, a több mint 900 méter magas Monte Brè és a Monte San Salvatore lábánál fekszik.

Nedves, meleg szubtrópusi éghajlatú, mediterrán mikroklímája miatt Svájc Toszkánájának is nevezik Luganót. Az éves átlaghőmérséklet 12,4 °C, fagypont alatti vagy 30 °C fölötti értéket ritkán mutat a hőmérő. A napsütéses órák száma magas, meghaladja az évi 2000 órát és jelentős a csapadék mennyisége. Az éghajlati tényezőknek köszönhetően burjánzik a vegetáció. Lugano fekvése, a táj szépsége mindenkor nagyon inspiráló és vonzó volt, ezért szívesen építkeztek oda a városi, vagy a környékbeli nemesi családok. Közvetlenül a tóparton található a város zöld szívének is nevezett 6,5 hektáros Ciani park, ahonnan kilátás nyílik a tóra és a környező hegyekre, a Monte Brè és Monte San Giorgio csúcsaira. Elsőként *Ludovico Sforzát* varázsolta el a táj, 1498-ban épített a területre egy kastélyt, amelyet sajnos 1517-ben leromboltak. Száz évvel később a luganói *Beroldingenek* építettek ide villát, amelyet később az egyik helyi arisztokrata család vásárolt meg.

A park alapítása és felvirágoztatása a *Ciani* testvéreknek köszönhető. *Giacomo* és *Filippo Ciani* milánói üzletemberek és bankárok, a liberalizmus kiemelkedő személyiségei nyomdát is alapítottak a svájci olasz irodalom támogatására.

A villát 1833-ban kereskedelmi célokra bérelték ki, és később meg is vásárolták. A milánói *Luigi Clerichetti* építész tervei alapján építették át, és akkor kezdték kialakítani a kertet is. A testvérek halála után az épületet és a kertet több tulajdonos is birtokolta, majd a luganói önkormányzat vásárolta meg és megnyitotta a város lakói előtt. A terület hosszú időn át időnként víz alá került a folyó és a tó áradása miatt. Ennek megoldására a zürichi *Mertens* testvérek kerttervező irodája 1945-ben elkészítette a park rehabilitációs tervét, amelyben az útrendszer leegyszerűsítését, és támfal építését javasolták. A tervek akkor nem valósultak meg, négy évtizeden keresztül egy fiókban porosod-

Ha már ott vagyunk

A Parco Ciani közelében több parkot is érdemes fölkeresni. A Caronában található Parco San Gratóban 20 hektáros rododendron- és azáleagyűjtemény látogatható, a közeli Morcotóban pedig a Scherrer-villa és parkja. A kisváros meredek hegyoldalán az olasz villakertek csodálatos példája látható, reneszánsz szobrokkal, vízlépcsővel, szökőkutakkal, pálmákkal, babér- és eukaliptuszfákkal, oszlopos ciprusokkal.

tak, csak 1985-ben újjátották fel a parkot, azóta az áradások sem tesznek kárt benne.

Az árvácskától a kínai kenderpálmáig

A parkot, amit a város zöld szívének tartanak, négy bejáraton át közelíthetik meg a látogatók. Eredeti építészeti elemként mindössze a főkapu oszlopain ülő kőoroszlánok maradtak meg a 18. századból.

A főbejáratok és a villa körül egész évben élénk színű virágágyások fogadják a látoga-

tókat. Kora tavasszal a tulipánok, jácintok, nárciszok virágoznak árvácskák, nefelejcskek és százszorszépek társaságában. Nyáron egynári virágok ezrei szolgáltatják a színeket. Az angol stílusú park ívelt útjait fa- és cserjecsoportok szegélyezik. A mediterrán mikroklímának köszönhetően nagyszerűen érzi magát a kínai kenderpálma (*Trachycarpus fortunei*), a kaméliák (*Camellia japonica*), rododendronok (*Rhododendron*), az azáleák (*Azalea*), az örökzöld liliomfa (*Magnolia grandiflora*), az olajfák (*Olea europaea*), a japán juharok (*Acer palmatum*, *Acer dissectum*)

Kalandos történelmű város

Lugano már a 10. században ismert település volt, a középkorban Como és Milano osztoztak és vitakoztak a tulajdonjogán. A város látképét az olasz középkori és reneszánsz építészet határozta meg. 1513-ban került svájci fennhatóság alá, 1798-ban pedig függetlenséget nyert és önként csatlakozott a Svájci Államszövetséghez. A Gotthárd-alagút megépítése után, 1880–1910 között ugrásszerűen fejlődött a gazdasága, megnőtt a népessége, és szorosabb gazdasági kapcsolatokat tudott kiépíteni Svájc többi régiójával. Manapság Zürich és Genf után a harmadik banki központ.

'Atropurpureum' stb.), a hortenziák (*Hydrangea 'Grandiflora'*). Szobrok és szökőkutak jelenítik meg az olasz kertstílust. A látogatók véleménye szerint májusban, a kaméliák, azáleák és rododendronok virágzása idején a leglátványosabb a park. Gyűjteményes kert is egyben, a fontosabb növényeket jeltáblákkal látták el. A délszaki növények mellett az ősfák képviselnek különleges értéket. Számos két évszázados fa is él a parkban, például a 36 méter magas közönséges platán (*Platanus x acerifolia*), a 32 méteresre nőtt feketefenyő (*Pinus nigra*) vagy a 34 méter magasra nyúlt hegyi szil (*Ulmus glabra*). Emellett igen látványos a hatalmas örökzöld liliomfa (*Magnolia grandiflora*), az óriási mocsárciprus (*Taxodium distichum*) és néhány göcsörtös törzsű öreg csüngő japánakác (*Sophora japonica 'Pendula'*). Figyelemre méltóak a páfrányfenyők is, és a hatalmasra nőtt Leyland-ciprusok.

Felkapott piknikezőhely

A kikötőtől kezdve a park tájképi stílusban folytatódik, ezen a részen a tájra jellemző platánok, tölgyek, juharfák, hársak között vezet az út. Itt is lenyűgöző a fák mérete, némelyik platán és juhar több mint 200 éves. Itt kapott helyet a játszótér, a kocogópályák és a szabadstrand. A Cassarate folyó ezen a

részen folyik a Luganói-tóba, a partszakaszt 2014-ben csatolták a parkhoz, *Sophie Agata Ambroise* kerttervező tervei alapján modern pihenőparkot építettek ki.

Az idelátogatók pihenhetnek a gondozott pázsiton, a famatuzsálemek árnyékában, a színes virágágyások között. Felkapott piknikező- és találkozóhely, lehet sportolni, a tóban fürödni, a gyerekeket pedig játszótér várja.

A parkban található továbbá a kongresszusi központ, a kikötő, valamint a ticinói természettudományi múzeum és könyvtár épülete. A villa jelenleg múzeum, művészeti és történelmi tárlatokat bemutató hely.

Thalmeiner Tünde

Örökölt örökzöldek

Keskeny kis szerpentinon kapaszkodunk föl a Badacsonyörs fölött magasodó Örsi-hegyre, ahol az ország egyetlen teraszos arborétuma található.

A világ minden tájáról származó örökzöld különlegességek élnek itt, gyűjteményüket a Folly család négy generációja hozta létre, gyarapította, őrizte és fejleszti a mai napig is.

Megizzadunk, mire felkaptatunk az arborétumhoz, de a látvány mindenért kárpótol. Ahogy a sétautakon a különböző túlevelűeket csodáljuk, a fakoronák között itt-ott kivillan a Balaton kékje, és amikor szétnézünk a legmagasabb teraszra épített kilátóból, teljes pompájában elénk tárul a Badacsony hegy és a Balaton csillogó vízfelülete. Lefelé ereszkedve minden szinten megpihenhetünk egy-egy per-

gola alatt vagy az ősfák árnyékában megbújó padokon, és gyönyörködhetünk a színesen pompázó évelő- és egyváriágyásokban, a végén pedig a jutalmunk egy pohár finom helyi bor, vagy házi szörp. *Folly Réka*, az arborétum és a borászat vezetője mesél a regénybe illő család történetéről, a gyűjtemény születéséről és megmaradásáról. – Ez a terület eredetileg Eszterházy-birtok volt, ám amikor *Eszterházy Károly* örökös

nélkül meghalt, a hagyatéki eljárás során a Csigó családnak került, akiknek komoly birtokrendszerük volt ezen a vidéken – kezdi a családi regényt Réka, miközben letelepszünk az egyik ősfá alá.

Csigó Elzát vette feleségül az én dédnagyapám, aki orvosként dolgozott Pécsen, ezért nekik ez a szőlőültetvény a vidéki birtokuk volt. A speciális, teraszos szerkezet a szőlőültetvényből adódik, a meredek domboldalt szárazon rakott homokkő támfalak tartják. Ez a felső rész annyira köves és meredek volt, hogy itt már nem tudták a szőlőt művelni, ezért telepíthettek ide másfajta növényeket. A dédnagyapám pusztán hobbiból érdeklődött a növények iránt, a fenyők és más érdekességek is vonzották. Így 1905-ben a birtok picit, alig félhektáros területén kezdett örökzöldeket telepíteni, akkor húsz különlegességet szerzett be. Sajnos sokáig nem követhette a telepítés sorsát, mert azt követően hét évvel meghalt.

• *Miért fenyőket telepített? Hiszen erre elég ritkák lehettek a túlevelűek. És honnét szerezte be azokat?*

– Azért örökzöldeket, mert úgy érezte, de ez akkor csak megérzés volt, hogy azok itt szépen fognak fejlődni. Azért jutott erre a következtetésre, mert ez nagyon különleges adottságú terület. Ahol most állunk, az az Örsi-hegy domboldala, ez a rész egy védett mélyedés a domboldalban, az előttünk lévő Balaton adja a nagy vízfelületet, a keletkezett pára pedig megreked ebben a töbörben. Ráéreztem arra, hogy speciális mikroklimája van ennek a helynek. Akkoriban teljesen ismeretlen túlevelűeket hozatott holland, angol és észak-amerikai faiskolákból. Megrendelésre szállították a cseméket előnevelve, vesszőkosárban, azzal együtt ültette el őket és valóban gyönyörűen fejlődtek. Ennek köszönhető, hogy elmondhatjuk, bizonyos fenyőfélékből Kö-

Amit mindenképpen látni kell

A világ mind a 25 ciprusfaja és három változata megtalálható a Folly Arborétumban – így a valódi mediterrán ciprus (*Cupressus sempervirens*) változatok sora mellett például a szép szürke lombú arizonai ciprus (*C. arizonica*) is. A ritkábban láthatók közül is él itt néhány, így az amerikai Macnab-ciprus (*C. macnabiana*), a Mendocino-ciprus (*C. goveniana*), és a kuyamaka ciprus (*C. stephensonii*). Az ázsiaiak közül találkozhatunk a kasmíri ciprussal (*C. cashmeriana*), a himalájai ciprussal (*C. torulosa*), a Ducloux-ciprussal (*C. duclouxiana*) és a gyönyörű, fél évszázados könnyező ciprussal (*C. funebris*) is. Az eredeti telepítések között volt a különös alsó-kaliforniai faj, az óriástobozú fenyő (*Pinus coulteri*), amely Európában az elsők között került ide és fejlődött termő fává az Örsi-hegy oldalán. Ma az eredeti, öreg arborétumi fa magjaiból nevelt két fiatalabb, de már természetes, toboztermő fa látható itt. Az északi félteke legnehezebb tobozú fenyője, hiszen az elérheti a 45 centiméteres hosszúságot, és az öt kilogrammos súlyt is.

A FOLLY ARBORÉTUM ÉS A SZERZŐ FELVÉTELEI

Növényritkaságok, árnyas pihenők

A Folly arborétum ciprusok és fenyők gyűjteménye, több mint 400-féle túlevelű él az öttektáros területen. Ez a legnagyobb állományú cédrusgyűjtemény Magyarországon, ahol mind a négy alapfaj, a himalájai, a ciprusi, a libanoni és az Atlasz-cédrus megtalálható. Emellett a fák között kanyargó tanösvényekről, árnyas pihenőről sok száz pompás, ritka fenyőt láthatunk, a Badacsony, az Ábrahám-hegy és a Balaton kékségének ölelésében. A gyűjteményes kert telepítése egyedi, eltér a magyarországi arborétumokétól, itt a növényfoltok és az erdőfoltok helyett szoliterek, vagy különböző növényekből kialakított foltok láthatók, hogy változatos és esztétikus legyen a látvány. A gyűjtemény tovább gyarapszik, ősszel közel 50 fenyőfélélt telepítenek, amelyek a világ minden pontjáról érkeznek. A beszerzéseket a Nemzetközi Dendrológiai Alapítvány segíti, tagjai régóta követik a kert sorsát, tanácsokat adnak a gondozáshoz, gyarapításhoz. A fenyők mellett rengeteg évelő- és egynyáriágyás színesíti a látványt, a jelentősebb ritkaságokról jel-táblán olvashatunk részletes tájékoztatót.

vét, így séta után a látogatók megkóstolhatják a Cédrus vagy a Boróka borunkat, de saját készítésű szörpöket is kínálunk. Olyan szolgáltatásokat építünk ki, amivel vonzóvá válhatunk a látogatók körében.

Sárközi Judit

zép-Kelet-Európa legidősebb példányai nálunk vannak.

• *Abban az időben nem számított átlagosnak, hogy szőlők helyett fenyőket ültetnek.*

– Akkoriban úri passzió, hobbi volt a kertépítés. Ez még az első világháború előtt történt. A csoda az, hogy ezt mi meg tudtuk tartani, és nemcsak ezt a fél hektárt, hanem azt sikerült öt hektárra növelni.

Az elveszített és visszaszerzett arborétum

• *A dédpapa után a nagypapa folytatta a telepítéseket?*

– A nagypám közigazgató volt, Budapesten kezdte a karrierjét, majd Tapolcára került bankigazgatónak, ahonnan el kellett mennie, mert rendszerellenesnek számított. Ennek köszönheti a kert az új lendületet, mert végül ide költözött a családjával, az én gyermek édesapámmal is, és folytatta a telepítéseket. Mivel öt nyelven beszélt, kapcsolatot

tartott külföldi gyűjtőkkel, kertészekkel, dendrológusokkal, magcserék révén gyarapította az állományt, és további területeket telepített be. Az államosítások során elvetették a birtok 90 százalékát, ám nem tudtak vele mit kezdeni. Nagypám ezt látva, annak ellenére, hogy már nem az ő tulajdona volt, folytatta az ültetést. Nemzetközi dendrológiai körökben is ismert volt a gyűjtemény, neves szakemberek eljöttek megnézni, cikketek közöltek róla. Noha kicsi volt, azt írták, olyan, mint egy ékszerdoboz, amelynek minden darabja kincset ér.

• *Hogyan került ismét Folly-birtokba a gyűjtemény?*

– Az édesapám itt nőtt fel, ezért elhatározta, hogy visszavásárolja. A rendszerváltás után viszont nem lehetett rá vételi ajánlatot tenni és nem kaphatott kárpótlási jegyet sem, mert védett területté nyilvánították. A hivatalok útvesztőiben, rengeteg utánajárással találta meg a megoldást. Máshol kellett területeket vásárolnia, majd birtokcsere révén került

vissza a család tulajdonába. Akkor körbekerítette, kialakított néhány sétautat is. Alapított egy faiskolát, annak a bevétele fontos volt a fenntartás szempontjából. Így tudta tovább gyarapítani a gyűjteményt is. A kert végül látogatható nevezetességgé fejlődött, ám ehhez kellett az a több mint száz év is a növények összegyűjtéséhez és ahhoz, hogy megnőjenek és mutatóssá váljanak, hogy a látogatók is élvezhessék a látványukat.

A negyedik generáció

• *Őn a negyedik nemzedék képviselője, és ön sem kertészeti szakember, fogorvosként hogyan lett az arborétum vezetője?*

– Édesapám halála után valakinek át kellett vennie az arborétumot. Én mindenképpen orvos akartam lenni, elvégeztem az általános orvosi kart és a fogorvosit is. Nagyon vágytam az orvosi pályára, végül mégis teljesen másképp alakult az életem. Négyen vagyunk testvérek, a bátyám ráadásul ker-

tészmérnök, úgyhogy rá várt volna ez a feladat, de ő másként döntött. Ezért hét éve a férjemmel és három gyerekünkkel hazaköltöttünk Budapestről, hogy továbbvigyük a kert.

Elhatároztuk, hogy olyanná fejlesztjük, hogy az emberek tényleg csodát lássanak. Vannak különleges növényeink, de ez önmagában még nem elég ahhoz, hogy vonzó és élvezhető legyen a látogatók számára.

• *Mi változott az elmúlt években, és mit terveznek a jövőben?*

– A fejlesztéseknek köszönhetően ma látogatóközpontként működik az arborétum. Évenként több tízezer vendég érkezik hozzánk, karszalagot és térképet kapnak és igyekszünk mindenkit megfelelő információval ellátni. Ennek a helynek ugyanis nemcsak a környezet a vonzó, hanem az is, hogy a család történetén keresztül ismerjük meg az arborétum fejlődését. Európában is jegyzik a gyűjteményt, az ősszel Magyarországra látogató Nemzetközi Dendrológiai

Társaság ezt az arborétumot is fölkeresi majd.

• *Hogyan fér meg egymás mellett a ritka növénygyűjtemény és a borászat?*

– Az arborétum és a borászat tökéletesen megfér egymás mellett, annak ellenére, hogy Magyarországon ezt a két dolgot együtt nem igazán tudják értelmezni. Olaszországban, Franciaországban, Svájcban kifejezetten jól működik ez a kettős, hiszen csodás környezetben lehet bort kóstolni. Mindkettő a kapcsolódásról és a feltöltődésről szól. Amikor átvettem az arborétumot, nem akartam szőlővel foglalkozni, de a testvéreim meggyőzték, hogy borászkodni márpedig kell, és igazuk lett. A szőlőtermesztés és a borászat is szépen fejlődik nálunk, a bor és az arborétum jól erősítik egymást. Kis pinceszet a miénk, szépek a boraink, komoly sikereket értünk el velük, és azt a mennyiséget, amit megtermelünk, könnyedén eladjuk. A hely szelleméhez igazodva néhány borunk az arborétum növényeiről kapja a ne-

Smaragdzöld mohos sziklák között

A Szakadás-árok a Mátrában található. Tar községből kiindulva az út a Csevice-völgyön vezet a névadó Csevice-forráshoz, majd tovább folytatódik és felkanyarodik a hegyre. Ennél a kanyarnál hagyjuk el az utat, vágjunk le a tőle jobbra eső patakmosásba és kövessük azt felfelé. Az úton nincs semmilyen jelzés, viszont ha elhaladtunk egy magaslat mellett, akkor jó helyen vagyunk. A patak vonalában felfelé haladva sziklák által határolt csodás zöld szurdokba érünk, amely több száz méteren elkápráztatja a szemlélőt.

Az Aggteleki-karszt rejti a Mocsolya-patak szurdokát. Szögligetből indulva az út elvezet a Szalamandra házig, utána az ipszilon elágazásnál válasszuk a bal oldali utat, amely elhalad a tó mellett, ám addig ne térjünk le róla, amíg meg nem pillantjuk jobb oldalon az erdei padokat és asztalokat. Ott jobbra kanyarodva, felfelé visz az út a Mocsolya-patak szurdokába. A domboldalon látható ember nagyságú sziklák teljesen mohával borítottak és a patak is szinte mohaágyon fut alá.

Esőerdők a mérsékelt övön

A mérsékelt égövi esőerdők mindig óceáni éghajlaton, a tengerparton és annak közelében alakulnak ki olyan helyeken, ahol az éves csapadék mennyisége legalább 1500 milliméter, a tél enyhe, nyáron a hőmérséklet ritkán megy 25 °C fölé, valamint gyakori a köd. Ezekben az erdőkben mindent vastag moha fed, az aljnövényzetben gyakoriak a gombák és a harasztok. Rendkívül gazdag az élőviláguk.

Mohát és sziklát mindenki látott már, Magyarországon mindkettő előfordul. Ahhoz viszont, hogy mindkettőből sokat lássunk egyszerre, keresgélni kell kissé az ország határain belül.

Csapadékban gazdag, párás területeken sok helyen találunk mérsékelt övi esőerdőket a világban. Ilyen például az Amerikai Egyesült Államokbeli Olympic Nemzeti Park területén található köderdő, a spanyol La Gomera szigeten zöldellő babérerdők, vagy a törökországi Kackar-hegység rododendronban gazdag erdői. Izlandon az erdők ugyan hiányoznak, de a sok csapadék miatt a sziklákat vastag mohapárna fedi, amely különleges látványt nyújt az ajándékozta meg a túrázókat.

Hazánkban, bár távol vagyunk a tengerektől, és csekély az éves csapadék mennyisége is, a speciális mikroklímának köszönhetően mégis van néhány olyan hely, amelyek látványa az előbb felsorolt erdők hangulatát idézi.

Molnár Péter

A Börzsönyben Perócsényből indulva a piros jel vezet el a hegység egyik csodás, zöld kötengeréig. Nem téveszthető el, a Jancsi-hegyet elhagyva a Hollókő irányába, jobbra az ösvény mellett már a kötengerben járunk. A smaragd-zöld moha mindent beborít.

Ezerszínű lombhullatók

- Kedvelt díszfa, rendkívül mutatós és a gyümölcse is kiválóan felhasználható.
- 10-12 méter magas, 5-6 méter széles, kúp alakú vagy tojásdad koronája idős korában szétterülő.
- Közepesen gyors növekedésű, hajlamos töből ki-sarjadni.
- Lombja ősszel sárgára és pirosra színeződik.
- Végálló bogernyő virágzata 10-15 cm átmérőjű, benne sok kis fehér-krémszínű virággal. Illatos, bőséges pollen- és nektártermelő, ezért a méhek szívesen látogatják.
- Kis almáskatermései augusztustól októberig díszítenek, fajtától függően narancsospiros, vagy csillogó világospiros színűek.
- C-vitaminban gazdag, szorbáttartalma miatt cukorbetegség édesítőszerként használhatják. Vizelethajtó hatása is ismert.
- Termését a madarak is szeretik, nagy tömegben keresik föl a fáját.
- Gyümölcséből zselé, alkoholos üdítőital és pálinka is készíthető.

Ültessünk MADÁRBERKENYÉT

A FOTÓK A VÁCRÁTI NEMZETI BOTANIKUS KERTBEN KÉSZÜLTEK. A SZERZŐ FELVÉTELEI

Minden évben megcsodáljuk a lombhullató fák és cserjék színesedő őszi ruháját, de vajon tudjuk-e, hogy mi okozza a változást, mitől válnak az üde zöld levelek pompásan színessé?

Az őszi lombszíneződés hosszú és fokozatos folyamat eredménye. Azzal kezdődik, hogy elzáródnak a levélnyélben a szállítószövetek, annak hatására a levéllemez fokozatosan kevesebb vizet és tápanyagot kap. A fény is csökken, ezért a klorofillnak nincs már mit feldolgoznia, lassan felbomlik, előtűnhetnek a sárga és narancs színanyagok. A természet pedig eljátszadzik a színekkel, akár csak egy digitális rajztáblán: kikapcsolja a zöldet, bekapcsolja a sárgát, narancsot, pirosat és azok skáláját mozgatva a levelek beszíneződnek.

Sokféle szín és árnyalat kel életre: arany-sárga, mézsárga, kukoricásárga, citromsárga, sáfrány, olívasárga, okkersárga, szalmasárga, pasztellsárga, világító narancs-sárga, vöröses narancssárga, vérnarancs, lazacnarancssárga, tűzvörös, kárminvörös, rubinvörös, barnászvörös, paradicsompiros, rózsaszín, korallvörös, eperpiros, vöröslila, barna, rézbarna, dióbarna, gesztenyebarna.

A növények őszi lombszíneződésének folyamata és a levelek színárnyalatai évről évre változnak. Minden évben különböző időben kezdődik, eltérő a színek intenzitása, és az

is, hogy mennyi idő után hullanak le a levelek. Ezek a folyamatok attól függenek, hogy mennyire volt csapadékos vagy száraz az ősz, milyen ritmusban csökkent a hőmérséklet és mikor volt az első mínusz. Adott kerten belül az őszi lombszíneződés sokban függ az ültetési helytől, a talaj ásványanyag-tartalmától és kémhatásától, a gondozástól, a víz vagy a tápanyag mennyiségétől. Ezért egy bizonyos fajnak vagy fajtának minden évben másként alakul az őszi lombszíne, de más és más árnyalatokat mutathat meg különböző kertekben vagy akár ugyanazon a kerten belül is.

A felelős pigmentek

Az őszi lombszín kialakulásában a különböző élettani folyamatok mellett a levelekben található színanyagok játszanak fontos szerepet.

Klorofill – a zöld színért felelős pigment, közreműködésével keletkeznek a fotoszintézis során vízből és szén-dioxidból a szénhidrátok. A növekedés és fejlődés időszakában a klorofill egész évben ott van a levelekben. Ősszel, amikor a szerepe megszűnik, felbomlik.

Xantofilok – a sárga színért felelős pigmentek egész évben jelen vannak a levelekben.

Karotinoidok – a narancssárga színért felelős pigmentek szintén egész évben jelen vannak a levelekben.

Antociánok – a piros és lila színért felelős színanyagok, a lombhullás folyamatában a hideg és a csökkenő fény mennyiség hatására alakulnak ki.

Lombszín-túrák

Ha szívesen gyönyörködnénk a lombok őszi színekavalkádjában, látogassunk el október közepén, november első felében botanikus kertekbe, arborétumokba. Pompás látványban lehet részünk az ilyen gyűjtemények nagy fajgazdagságának köszönhetően. Néhány komolyabb hideg után a lomb teljes egészében lehullik a fákról, egy éjszaka alatt teljesen lecsupaszodhatnak, ezért mielőtt elindulunk, érdemes megnézni a kertek honlapját, ahol naprakész híreket olvashatunk.

A titokzatos pirosak és lilák

A zöld, a sárga és a narancs színanyagok egész évben jelen vannak és dolgoznak a levelekben, ősszel csak előtérbe kerülnek, a jelenlétük ezért könnyen érthető. A piros és a lila színekért felelős antociánok szerepe viszont még ma sem egyértelmű. A tudósok arra a kérdésre keresik a választ, hogy miért fordít a növény energiát az antocián előállítására, hiszen hamarosan lehullatja majd a leveleit? Azt már tudjuk, hogy szerepük van a tápanyagok visszaszállításában a levelekből a gyökérbe. Az antociánokkal teli vörös levelek a talajra kerülve egyrészt megakadályozzák a magoncok fejlődését, így több tér marad a fejlett növényeknek, másrészt jelzik a rovaroknak, hogy alattuk áttelehetnek, és tavasszal majd újra segíthetik a fát a virágok beporzásával. Tehát az antociánok mindenképpen jótékony hatásúak.

Az, hogy egy lombhullató lomblevelű vagy tűlevelű fa milyen színű lesz ősszel, az genetikailag meghatározott tényező. A páfrányfenyő (*Ginkgo biloba*), a hársfák (*Tilia sp.*) és a nyírfák (*Betula sp.*) levelei mindig sárgára váltanak, az ámbrafák (*Liquidambar styraciflua*), a tűzvörös juhar (*Acer ginnala*), a szárnyas kecskerágó (*Euonymus alatus*) és a vadszőlő (*Parthenocissus tricuspidata*) pedig mindig vörösek lesznek. A csereszömörce (*Cotinus coggygria*), az ecetfa (*Rhus typhina*) mindig narancssárgára színeződik, a kocsányos tölgy (*Quercus robur*) pedig barnára.

Számos növény levele tarkabarka lesz ősszel, nem egységesen sárga vagy piros, és az is lehet, hogy az egész lomb napról napra más színt ölt. A perzsa varázsfű (*Parrotia persica*) az egyik legkülönlegesebb ebben a tekintetben: először csak a levelek széle lesz lilásvörös, azután a teljes levéllemez bordóra, majd narancssárgára vált. Később sárga lesz a szélük, aztán a levelek narancsra színeződnek, majd sárga foltos mintát vesznek föl, végül egységes sárga színben hullanak le.

Thalmeiner Tünde

SEGÍTSÉG A KERTI MUNKÁKHOZ

A gyönyörű kert sok munkával jár, ezért elkel a segítség. Ezek az eszközök megkönnyítik a nehéz fizikai munkát, segítenek a növények ápolásában, a kiegészítők pedig szebbé teszik a kertünket.

SOLO BY AL-KO
A funkcionalitáson kívül fontos a dizájn is, így élvezet a munka.
Ár: 2990 Ft
www.al-ko.com/hu
AL-KO
QUALITY FOR LIFE

Makita
NÉGYÜTEMŰ BENZINMOTOROS LÉGSEPRŰ
Nagyon kedvelt az alacsony zajszint, károsanyag-kibocsátás és a nagy teherbírású rezgéscsillapítás miatt.
Javasolt bruttó akciós ár:
Ár: 119 000 Ft
www.makita.hu

AKKUMULÁTORRAL MŰKÖDŐ LOMBFÚVÓ
Ár: 66 860 Ft

KÄRCHER
(Az ár nem tartalmazza az akkumulátort és a töltőt.)
www.karcheraruhaz.hu

OÁZIS
PROFI KIVITELŰ, EDZETT ACÉL FEJŰ GEREBLYE
16 foggal, 163 cm-es lakkozott fa nyéllel, 40 cm fejszélesség.
Akciós ár: 3490 Ft
www.oazishu

A KOMPOSZTKÉSZÍTÉS ELEGEDHETETLEN ESZKÖZE
Azonos építőelemekből pillanatok alatt összeszerelhető.
Ár: 21 900 Ft
www.al-ko.com/hu

AL-KO
QUALITY FOR LIFE

OÁZIS
ESZTÉTIKUS TALAJ-TAKARÁSHOZ IDEÁLIS
Környezetbarát módon festett termék.
Akciós ár: 1990 Ft
www.oazishu

ŐSZI ILLATOK

IDŐSZERŰ

A késő nyári, kora őszi napfényes enyhe napokon a kert még mindig tartogat szemet gyönyörködtető részleteket. Szerethetjük az őszt a megfakuló virágszirmok, a sárguló levelek, a felkopaszodó hajtások, a színesedő termések, az ágak közé szótt pókhálók természetközelséget közvetítő látványával, a nedves föld és a száradó avar illatával. Ezekben a hetekben a varázslatos lombszínnek a kertek legszebb díszei. Kosarainkat megtöltjük a még leszedhető virágokkal, a begyűjthető fűszernövényekkel, az apró konyhakertben utolsóként beérett terményekkel. Változékony nyári időjárás után fordulunk az őszebe, a növények lassanként nyugalomba vonulnak, de amikor a virághagymákat ültetjük, már a tavaszi látványt tervezzük.

A hagymások

A kora tavasszal virágzó hagymás növényeket: a tulipánt, a nárciszt, a krókuszot, a hóvirágot, a fürtös gyöngyikét és társaikat mindaddig ültethetjük, amíg a talaj hőmérséklete kellően magas, kb. 9-10 °C, hogy a hagyma begyökeresedjen. A nyáron virágzókat – kardvirág, kánna, dália – viszont a fagyokig szedjük föl és szellős, fagymentes helyen tároljuk. Beteg, sérült hagymákat ne ültessünk, és ne is tároljunk.

Az ültetés mélységét a hagyma és a majdani növény mérete határozza meg. Minden esetben a csúcsukkal felfelé, körülbelül a hagyma méretének kétszeresére kerüljenek a földbe. Ültetőkosaras módszerrel azonos fajtából szép csoportokat alakíthatunk ki.

Gazdálkodjunk az időnkkel

A télre felkészítő munkákra szánt idővel jól kell gazdálkodnunk. A hűvösre váltó, szeles, csapadékos idő nem kellemes a kertészkedésre, és a nappalok is rövidülnek. Tövestől szedjük ki az egyényári növényeket, helyüket tisztítsuk meg a növényi maradványoktól, gyomoktól. Az ágyásokat ássuk föl, forgassuk bele a balkonládákban, edényekben maradt földet. Hasonlóképp járjunk el a zöldségkerttel is, szedjük össze a paradicsomkarókat és egyéb növénytámasztékokat. A kiürült télálló virágtartókba ültessünk gazdagon árvácskákat, télálló évelőket, virághagymákat. Készítsük elő a mediterrán növények téli szálláshelyét.

Takarítás az évelőknél

Az őszi az évelőkertben számos munkát ad. Ki kell takarítani az elvirágzott, letermett, sérült, száradt növényi részeket, és begyűjthetjük a megtermett magokat is. Ha szükséges, újat is ültethetünk, az árudák gazdag választékából tetszetős fajok, megkapó újdonságok közül válogathatunk. A növényeket óvatosan, a gyökerek megsérte nélkül emeljük ki a konténerből, és lehetőleg azonnal ültessük el, ne hagyjuk kiszáradni. A frissen telepített töveket alaposan öntözzük be. Egyre népszerűbbek a díszfüvek. Vannak köztük télálló, mások jól tűrik a nyári hőséget és szárazságot.

Didergők

A mediterrán vagy trópusi éghajlatról származó melegigényes növények a mi éghajlatunkon télen kifagynak a szabadban. Fagymentes tárolással óvhatjuk meg őket. Az angyaltrómbita, a leander, a sétányrózsa, a kefevirág, a banán, a murvafürt, a tölcsérjázmin, a jázmin, a szerelemvirág és a citrusfélék, például a citrom és a narancs már eljutottak a kertjeinkbe, a gazdag fajtaválasztékban kapható növények a kedvenceinkké váltak. Virágaik formáját, pompás színét, illatát egész nyáron élvezhetjük. Az átteleltetés helyét a növények hidegtűrési tulajdonságai határozzák meg. Az 5-10 °C-os világos, szellős hely általában megfelelő, de jó a sötét hely is, ha a hőmérséklet nem túl magas. A téli nyugalmi állapotban lévő növények növekedése lelassul, mérsékelt öntözésre van csak szükségük, tápanyagot sem igényelnek. A telelőhelyre azonban csak egészséges, kórokozótól és kártevőktől mentes növényeket hordjunk, az edényükön mindenképpen legyen kifolyónyílás.

A **leandert** (*Nerium*) 5-10 °C-os hőmérsékleten teletessük. Sokan a pincébe, mások világos lépcsőházba állítják. Alkalmatlan hely a hűvös garázs is, de ha annak az ajtaját többször nyitják, akkor célszerű a növényt felül nyitott fóliatömlőbe húzni. Havonta egy alkalommal mérsékelt öntözést kíván. Figyeljük, nem jelentek-e meg rajta pajzstetvek. Visszavágását, szaporítását hagyjuk tavaszra.

A **murvafürt** (*Bougainvillea*) téli nyugalmi idejében 7-10 °C-ot igényel. Világos helyen teletessük, és csak nagyon mérsékeltent öntözzük. Ha szűk a teletetőhelyünk, akkor a kiálló ágait levághatjuk, az előző évi oldalhajtásokat azonban elég, ha tavasszal visszacsápjuk, hogy jobban bokrosodjon. A **tölcsérjázmint** (*Mandevilla*) még jóval a fagyok beköszönte előtt vigyük be 8-12 °C-os, világos helyre és azzal egy időben a hajtásokat is erősen kurtítsuk vissza. Megmaradt leveleit ledobja majd, ám ez nem baj,

Leander

Murvafürt

Tölcsérjázmin

Sétányrózsa

Szerelemvirág

Mandarin

legalább kevesebbet kell öntöznünk. Tavasszal vigyük ki újra a szabadba. Előfordulhat sajnos, hogy erőfeszítéseink ellenére nem hajt ki.

A **sétányrózsa** (*Lantana*) télen a világos, 6-12 °C-os helyet kedveli. Ágait egyharmadukra vágjuk vissza, ha sötét helyen telel, akkor még erősebben, a tövükig. Földje maradjon szinte teljesen száraz, épp csak annyi vizet kapjon, hogy a gyökere ne száradjon ki.

A **szerelemvirágot** (*Agapanthus*) is vigyük 3-6 °C-os helyre. Ennek a növénynek télen is fényre van szüksége, mert hosszú, lándzsás leveleit ilyenkor sem veszti el. A vízigénye viszont csekély.

A **citrom, a narancs, a mandarin** számára a legmegfelelőbb hely télidőre vagy növényház lenne, ám ha nincs ilyenünk, akkor a 10 °C körüli világos, huzatmentes helyiség is megfelel. Télen kisebb a vízigényük, ha túl nedves a talaj, akkor a finom hajszálgököreik elpusztulnak. Nem igényelnek tápanyagot sem, hisz a legtöbb citrusféle ilyenkor nyugalomban van, a lombhullás természetes folyamat. Ha a pincében kapna helyet, akkor gyakran hagyjuk rövid időre fölkapcsolva a lámpát. Szobában teletelve a magasabb hőmérsékleten nem vonul teljesen nyugalomba, elindul a hajtásnövekedés. A száraz levegőt és a fényhiányt lombhullással jelzi. Párásabb környezetben megjelennek a levéltetvek is. Jobb tehát, ha nyugalomban hagyjuk a citrusféléket, erősebb lesz a tavaszi fejlődésük.

A pázsit pótlása

Amíg a fű növekedésben van, addig rendszeresen nyírni kell. A forróság, a szárazság, a taposás károsítja a pázsitot. A gyeptetést fölülvetéssel kijavíthatjuk, enyhe ősz és kellő nedvesség mellett a magok még biztonsággal kicsíráznak. A fagyok beköszönte előtt, októberben még egyszer érdemes a télre fölkészítő speciális műtrágyát kiszórni, hogy a gyeptetést jól átvészelve a telet.

Avar, komposzt, mulcs

Hosszantartó munkát ad a lehullott avar összegyűjtése, mert a növények nem egyszerre válnak meg a lombjuktól. A kinti hőmérséklettől függően sokáig fennmaradhat a fák, cserjék ágain és több gyümölcsfa is csak későn hullatja le a levelét. Az összegyűjtött lombot értékes anyagként felhasználhatjuk a téli fölkészülésben. Néhány nehezen bomló levelű faj, mint a platán, babér, dió kivételével felhasználhatjuk komposzt készítésére, cserjék, fák alatti területek mulcsozására, az érzékenyebb növények fagyvédő töltakálására, ilyen a rózsza és a hortenzia. A kártevőket vagy betegségeket hordozó lombot ne hagyjuk a kertben, ezzel elkerülhetjük, hogy a kórokozók spóráit az első kora tavaszi eső szétszórja.

A faültetés ideje

Most érdemes fát ültetnünk. Az ültetőgödört úgy ássuk ki, hogy szélessége a földlabda átmérőjének legalább a másfélszerese legyen és 20-30 centiméterrel mélyebb, mint a földlabda magassága. Az ültetőgödör talaját jó minőségű termőfölddel, érett szerves trágyával javítsuk. A gyökerekről csak az esetleg sérült vagy töredezett részeket vágjuk le, a nagyobb gyökértömegű fa gyorsabban regenerálódik. A földlabda csomagolóanyagát, a jutazsákokat nem kell eltávolítani, az a talajban néhány hónap alatt elbomlik. A fát olyan mélyre tegyük az ültetőgödörbe, amilyen mélyen eredetileg volt. Ha mélyebbre kerül, akkor a gyökérzet nem jut elég levegőhöz és az öntözővíz is nehezebben éri el, az a fa korai pusztulását okozhatja. A gödörbe helyezett földlabda köré lapátolt földet taposással tömörítsük, közben figyeljünk arra, hogy a beállított fa egyenes maradjon. A fa köré alakítsunk ki a földlabda méretével azonos vagy annál nagyobb öntözőtányért, majd alaposan öntözzük be. Ügyeljünk rá, hogy ne sérüljön a fa kérge, illetve hogy ne száradjon ki.

Kérdések és válaszok

Mikor ültessem át a pünkösdirózsát?

A **Paeoniák** általában nem szeretik a bolygatást, ugyanazon a helyen éveken át jól érzik magukat, ám előfordul, hogy a helyük szűkössé válik. A tövekben a vegetáció befejezése előtt kialakulnak a virágrügyek. A gumókat a lomblevelek táplálják, előnyös tehát, ha minél tovább a töveken maradnak. A keményebb fagyok beállta előtt a leveles hajtásokat közel a föld aljához le kell vágni. A legszerencsésebb ültetési időszak októbertől novemberig tart. A töosztással szaporítható, átültetett növények gyökereinek fejlődéséhez az alacsony, 8 °C alatti hőmérséklet elegendő. A tövek a következő évben korán kihajtanak,

megfelelőbb. Ha kisebb példányt vásárolunk, az néhány évig cserépben is jól fejlődik, akkor azonban a téli védelméről is gondoskodnunk kell, fagymentes helyen teletessük.

Milyen színes termésű növényt válasszak?

A **narancs tűztövis** (*Pyracantha 'Orange Glow'*) ágrendszerét sűrűn beborítják a narancsszínű termések, láthatatlanná téve a növény apró leveleit. Ősszel képződött bogyóit a télbe nyúlva hosszan megtartja. A termések napos fekvésben színeződnek a legszebben.

A képen látható **magyal** (*Ilex aquifolium*) lomblevelű örökzöld cserje. Csoportba ültetett példányai borszerű, fénylő zöld levelekkel és télen piros termésekkel díszítenek.

azt követően meghálálják a kálium- és foszfortartalmú műtrágyát. A kert napfényes részébe, nagy térállásba kerüljenek, hogy bokrosodó termetük minél szebben kialakulhasson, és gazdag legyen a bimbóképződés. A töveket ne ültessük túl mélyen, télen pedig szalmatakarással óvjuk a fagytól.

Szeretnék rododendront a kertembe, mikor ültessem?

A rododendron októbertől a fagyok beálltaig ültethető. Mészkerülő, tehát a savanyú talajt kedveli és igényes. Ha azt szeretnénk, hogy a kertünkben virítson, ahhoz megfelelő földkeverékre lesz szükségünk. A kiásott ültetőgödörbe készen kapható rododendronföldet, vagy savanyú tőzeg és fakéreg keverékét szórjuk. Félárnyékos helyre ültessük, de rendszeres öntözés mellett, vagy csapadékosabb környezetben a napos helyeken is jól érzi magát. Öntözésére az esővíz a leg-

Termései az ágon maradnak, csak erős fagyos időszakot követően hullnak le, akkor a madarak szívesen fogyasztják.

A **kikeleti bangita** (*Viburnum x bodnantense 'Dawn'*) lombfakadás előtt, már decembertől bontogatja kora tavaszra nyíló, bugákban álló, erős illatú virágait, amelyek kinyílván halványak, bimbós állapotban pedig sötét rózsaszínűek. Jó rálátású helyre, teraszajtó, ablak közelébe érdemes ültetni.

Összeállította: Merényi Alexandra

HOLD- NAPTÁR

2018. szeptember – november

	Telihold		Fogyó hold		Újhold		Növő hold
	Kos		Bika		Ikrek		Rák
	Oroszlán		Szűz		Mérleg		Skorpió
	Nyilas		Bak		Vízöntő		Halak

	Levélnap – olyan zöldségeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a levelét fogyasztjuk (pl. sóska, fejes saláta, káposzta)
	Termésnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknek a „termése” fogyasztható (pl. magok, gyümölcsök, vagy akár a paradicsom, paprika, hüvelyesek stb.)
	Virágnap – dísznövényeket és olyan növényeket lehet vetni, ültetni, szedni, gondozni, amelyeknek a virága fogyasztható
	Gyökérnap – olyan növényeket érdemes vetni, ültetni, szedni, amelyeknél a gyökér maga a termék (pl. zeller, burgonya, hagymafélék, répa), továbbá palántázás, dugványozás napjai, a gyökérképződés fokozottan jó
	E napokon a föld fölött élő kártevők ellen érdemes védekezni
	E napokon a föld alatt élő kártevők ellen érdemes védekezni
	Ezek a napok kedveznek a metszéshez
	Kert előkészítése, ásás, talajlazítás
	Gyógynövények vetése, ültetése, ezek főszedése. A növények gyógyhatása fokozott
	Vermelni, rakítározni e napokon javasolt, valamint a már elvermelt gyümölcs, zöldség átrakására, átválogatására kedvező az idő
	Ezek a napokon lehetőleg ne vermeljünk, ne rakítározzunk, vagy rakjuk át a rakítározott terményeinket. Rothadásveszély
	Csigairítás! Ezek a csigák elszaporodása elleni védekezés napjai
	Oltás, szemzés napjai
	Beözöns napjai – akár mellőzhető is a tartósítószer
	Aszalásra szánt gyümölcsök szedésének napjai
	Növényeket ezeken a napokon ültessük át – a gyökérképződés hatékonyabb
	E napokon semmiképp ne végezzünk átültetést, mert kedvezőtlen hatások mutatkoznak a gyökérképződésre. Viszont ilyenkor érdemes gyomlálni
	E napokon érdemes locsolni a növényeinket, ugyanis a talaj vízmegtartó és a növény vízfelvételi képessége jobb
	Ilyenkor javasolt a különféle tápanyagokat a földbe juttatni – trágyázás, tápoldatozás, komposzt szórása
	Kerti tavak karbantartása. Fordítsunk figyelmet a rothadt növények eltávolítására, és ilyenkor javasolt az új növények telepítése, valamint a nagy vízigényű növények ápolása
	Gyepesítésre, fűmagvetésre, hiányzó gyeprészt pótlására ezek a napok javasoltak
	Fűnyírás napjai
	Komposzthatalom létesítésének és átforgatásának napjai
	A fák törzsének védelme, fának ápolásának napjai
	Ezek a szüret, a gyümölcsszedés napjai – ilyenkor a lé- és ízirtalom fokozottabb
	Favágás napjai. Ezek a napokon kedvező fát vágni, amennyiben a fa további megmunkálásra szánt

SZEPTEMBER					
	20. Csütörtök	Friderika			
	21. Péntek	Máté, Mirella, Jónás			
	22. Szombat	Móric, Tamás			
	23. Vasárnap	Tekla, Líviusz, Ila			
	24. Hétfő	Gellért, Gerda, Mercédesz			
	25. Kedd	Eufrozina, Kende			
	26. Szerda	Jusztina, Kozma, Damján			
	27. Csütörtök	Adalbert, Vince			
	28. Péntek	Vencel, Salamon			
	29. Szombat	Mihály, Gábor, Rafael			
	30. Vasárnap	Jeromos, Honória, Hunor			
	1. Hétfő	Malvin, Teréz			
	2. Kedd	Petra, Örs			
	3. Szerda	Helga, Évald			
	4. Csütörtök	Ferenc, Hajnalka			
	5. Péntek	Auréli, Placid, Attila			
	6. Szombat	Brúnó, Renáta, Renátó			
	7. Vasárnap	Amália, Bekény			
	8. Hétfő	Koppány, Benedikta			
	9. Kedd	Dénes, János			
	10. Szerda	Gedeon, Ferenc, Benedgúz			
	11. Csütörtök	Brigitta, Placida, Etei, Gitta			
	12. Péntek	Miksa, Rezső, Edvin			
	13. Szombat	Kálmán, Ede, Edvárd			
	14. Vasárnap	Helén, Kalixtus			
	15. Hétfő	Teréz, Aranka			
	16. Kedd	Gái, Margit, Hedvig			
	17. Szerda	Hedvig, Ignác, Rudolf			
	18. Csütörtök	Lukács, Jusztusz			
	19. Péntek	Nándor, János, Pál			
	20. Szombat	Vendel, Irén, Kleopátra			
	21. Vasárnap	Orsolya, Zsolt			
	22. Hétfő	Előd, Szalóme, Kordélia			
	23. Kedd	Gyöngyér, János, Gyöngyi			
	24. Szerda	Salamon, Antal			
	25. Csütörtök	Blanka, Bianka, Mór			
	26. Péntek	Dömötör, Armand, Örs			
	27. Szombat	Szabina, Antonietta			
	28. Vasárnap	Simon, Szimonetta, Szimóna, Júdás, Tádé			
	29. Hétfő	Nárcisz, Melinda, Ózike			
	30. Kedd	Alfonz, Zenóbia			
	31. Szerda	Farkas, Rodrigó, Wolfgang			
	NOVEMBER	Marianna			
	1. Csütörtök	Achilles, Bató			
	2. Péntek	Gyöző, Márton			
	3. Szombat	Károly, Karola			
	4. Vasárnap	Imre, Zakariás, Tétény			
	5. Hétfő	Lénárd			
	6. Kedd	Csenger, Rezső, Ernő			
	7. Szerda	Zsombor, Kolos, Gottfrid			
	8. Csütörtök	Tivadar			
	9. Péntek	Réka, András, Leó			
	10. Szombat	Márton, Atád, Tódor			
	11. Vasárnap	Jónás, Renátó, Jozafát			
	12. Hétfő	Szilvia, Szaniszló			
	13. Kedd	Aliz, Vanda, Huba			
	14. Szerda	Albert, Lipót			
	15. Csütörtök	Ödön, Margit			
	16. Péntek	Hortenzia, Gergő, Dénes			

Betakarítás után NAGYTAKARÍTÁS

Szeptember végén, október elején, a betakarítás után a „nagytakarítás” a legfontosabb feladatunk a veteményes- és gyümölcsöskertben. A nyári vetemények, a sütőtök, a cékla, az őszi káposztafélék még a területen vannak, a gyümölcsök közül a naspolya, a téli körték és a késői szüretelésű almák szedése várat még magára. Fontos, hogy a hullott levelektől, beteg ágaktól, növénymaradványoktól megtisztítsuk a kertet. Ügyeljünk a tárolók tisztaságára, és rendszeresen vizsgáljuk át a befőtteket, lekvárokat is.

Burgonyatárolás másképp

A saját kertben termelt burgonya tárolása mindig nagy kihívás. Három fontos feltétele van: a tárolásra alkalmas, általában késői betakarítású fajta, a főszedés idejének helyes megválasztása és a megfelelő tárolóhelyiség.

A leszáradt szárú burgonyát csapadégmentes, száraz időben szedjük föl, lehető-

leg ásóvillával, hogy ne ejtsünk sebet a gumón. Nem szabad a földön szikkasztani, azonnal meg kell tisztítani a talajmaradványoktól, durva szövésű kertészkesztyűs kézzel jól átdörzsölve, hogy a héja ne sérüljön. A raktározásra szánt gumókat tilos megmosni.

A megtisztított, egészséges burgonyagumók tárolására hűvös, magas (akár 90% fölötti) páratartalmú, sötét helyiséget választunk. Ideális erre a földes pince, amiben egész télen kiegyenlített 8-10 °C a hőmérséklet. A burgonyát ne tároljuk egy légtérben almával vagy körtével, mert akkor korán ki fog hajtani. Betárolás után 3-4 héttel érdemes egy átvizsgálásra sort keríteni, aztán a tél folyamán még egyszer válogassuk át a gumókat, és az esetleges csírákat távolítsuk el, a csírázás ugyanis a gumó fonnyadásához, édesedéséhez vezet.

Ha nincs megfelelő helyünk, akkor az alaposan megtisztított termést az oldalain 8-10 milliméteres furatokkal ellátott festékesvödörben, nedves faforgács közé rétegezve is eltárolhatjuk (lásd a képen). A vödör alját béleljük ki átnedvesített faforgáccsal, majd rakjunk bele egy réteg burgonyát, arra megint annyi forgácsot, amennyi az előző sort elfedi. A legjobb, ha ezt a műveletet közvetlenül a tárolás helyén végessük, mert a megtöltött vödör igen nehéz lesz. Végül takarjuk le a vödört száraz törölközővel, hogy ne érje a fény.

Rovarúzó növények

A szárított zöldségek és gyümölcsaszalványok legfőbb ellenségei a tárolóban a molyok. Azokat tarthatjuk távol a levendula (*Lavandula angustifolia*) szárított virágával. Számunkra kellemes az illat, de a szúnyogok, a legyek, sőt a hangyák sem kedvelik. Érdemes a tárolóban és a lakás más pontján egy-egy tüllzacskóban elhelyezni belőle.

A babér (*Laurus nobilis*) is kiváló rovarriasztó, ami a benne található cineolnak köszönhető. Az apróra tört leveleket helyezzük tüllzacskóba. A csótány és a zsiszik sem kedveli.

A gilisztaúzó varádics (*Tanacetum vulgare*) úton-útfélen megtalálható vadnövény. Régen szárított virágainak főzetét az ember és a háziállatok bélférgeinek

elpusztítására, kiűzésére, valamint különösen ízületi fájdalmak enyhítésére használták. Háziszerként ilyen irányú alkalmazását nem ajánljuk, de ha a frissen szedett növényt egy csokorban fölakasztjuk a tárolóhelyiségben, akkor az távol tartja a rovarokat, a hangyákat és az egereket is.

A csombormentát, más néven mocsári mentát (*Mentha pulegium*) nedves réteken, folyó- és tópartokon szedhetjük. Levélhónalji örvökben álló, bojtszerű, halványlila virágairól, leveleinek mentolos illatáról ismerhetjük meg. Illóolaja mérgező, de elűzi a bolhákat, az egereket és a hangyákat is.

Tudta, hogy...

...néhány közismert vadnövény és fűszernövény segítségével vegyszerek, rovarirtó spray-k használata nélkül távol tarthatjuk a különböző rovarokat, sőt az egereket is a terménytároló helyiségekből és a lakásunkból?

Tudta, hogy...

...a legjobb, ha a fertőzött leveleket összegyűjtjük és elégetjük, vagy 60-70 cm mélyen elássuk a talajba?

Ne hagyjuk áttelelni a károsítókat

Kisebb kertekben az áttelelő kórokozókat a levelek összegyűjtésével és elégetésével, valamint a fára száradt, földre hullott „rothadt” vagy összetöppedt gyümölcsök, azaz gyümölcsmúmiák talajba ásásával semmisíthetjük meg. A beteg leveleket, gyümölcsmúmiákat ne komposztáljuk, mert a kórokozók a komposzttelepről is fertőzhetnek. Jó tudni, hogy ha a leveleket még a teljes lebomlásuk előtt, nyersen ástuk a talajba, akkor azok néhány hónap múlva, a tavaszi talajmunkák során újból a talajfelszínre kerülnek, így mi magunk idézünk elő fertőzést. Kedvelt gyümölcsünk, az alma eseté-

ben a lehullott levelek összegyűjtésével gyéríthetjük a „kukacosodást” okozó molyok áttelelő bábjaikat is.

Ne mulasszuk el az őszi lombfertőtlenítést sem, annak során ugyanis bőséges lémenyiséggel, áztatásszerűen lemossuk a fákat réz-, kén- és olajtartalmú készítményekkel (pl. olajos rézkén, bordóil + kén). Fontos, hogy a permetlé jól bevonja a fán lévő és a talajra lehullott leveleket is. A körte ventúriás varasodása, a birs diplokarponos betegsége, a csonthéjasok és az almatermésűek monília betegsége és a baktériumos eredetű ágelhalások miatt a fás részeket is kezeljük.

Jó, ha tudjuk azonban, hogy az őszi lemosó permetezés nem helyettesíti, csak kiegészíti a kora tavasszal elvégzett „klasszikus” lemosó permetezést.

Paradicsom-vetőmag házilag

A szüleink, nagyszüleink kertjében évről évre újrapetett, a természet által kisselektált, úgynevezett szabadbeporzású vagy konstans paradicsomfajtákból a jövő tavaszi vetéshez házilag is foghatunk magot. Ehhez jól megérett, de még nem rothadt paradicsombogyókat válasszunk. Keresztben vágjuk félbe, mivel a legérettebb magok a bogyótermés közepén helyezkednek el. A magok úgynevezett magkocsonyában, placentában ülnek, amely csírázásgátló anyagokat (inhibitorokat) tartalmaz, azt mara-déktalanul el kell távolítanunk a magokról, ha azt akarjuk, hogy jövőre kikeljenek. Ehhez egy befőttesüvegbe kotorjuk bele a magokat, és öntsük föl vízzel az üveget. Hagyjuk szobahőmérsékleten 1-2 napig állni, majd szűrjük át, ezután újból öblítsük át a magokat. Válogassuk ki a legnagyobbakat,

helyezzük őket papírtálcára, és 7-10 napig szárítsuk. Amikor roppanva törnek, akkor kellően szárazak. Papírzacskóba téve tároljuk hűvös, száraz helyen. Próbálkozhatunk az őszi helyrevetéssel is a palántanevelő parcella vagy melegágy talajába. A vetőágyat borítsuk be 5 centiméter vastag mulcsréteggel. Az életképes magok áttelelnek, és tavaszra csíráképesek lesznek. Április végén távolítsuk el a mulcsréteget és hagyjuk, hogy a magok szabadon kicsírázzanak. Az erős, edzett palántákat a fagyos-szentek után átültethetjük.

Tudta, hogy...

...a paradicsommag 4-6 évig csíráképes, ha megfelelő módon tároljuk?

A sütőtök ideje

Nincs is jobb, mint hosszú téli esteken pirosra sült, forró sütőtököt falatozni. Sok fajta, forma és szín közül választhatunk. Ismerjük meg őket!

A **Nagydobosi** az első, államilag elismert és termesztésbe vont sütőtökfajta hazánkban. Hosszú tenyészidejű, közép-erős indájú. Héja ezüstsötét, húsa okkersárga. Termése lapított gömb alakú, 6-10 kg súlyú, húsa kemény és 6-10 részben cikkelyezett. Jól tárolható, a dércsíp- te termés a legédesebb, abban az időben a legmagasabb a cukortartalma. A **Kiszombori** fajta erőteljes növekedésű, dús lombú. Termése ovális, héja világos-

Tudta, hogy...

... a sütőtököknek magas a karotin- és C-vitamin-tartalma, ezért az őszi-téli időszakban hozzájárulnak a kicsik és nagyok vitaminpótlásához?

sötét, húsa narancssárga. A termés átlagtömege 5-8 kg. Ízben és állagban hasonló a Nagydobosihoz. Az **Ibiza** termése lapított gömb alakú, gerezdes, 2,5-3,5 kg átlagsúlyú. Termése lédús, édes, húsa élénk narancssárga. Az **Orange**, vagy kanadai sütőtök középerős növekedésű, friss fogyasztásra és rövid ideig való tárolásra alkalmas fajta. Termése megnyúlt, körte alakú, 2-4 kg átlagtömegű. Héja narancssárga, húsa sötét narancssárga. Sonka alakú fajta a **Nectar**. Húsa sötét narancssárga, édes, karotintartalma különösen magas. Egy tövön 3-6 sonka vagy palack alakú termés képződik. Hűvös helyen akár 4 hónapig is tárolható. Kevésbé ismert változat a **Hokkaido** tök vagy Uchiki Kuri. Kisméretű, édes, megsütve a héja is fogyasztható. Különösen hosszú ideig tárolható.

Összeállította: Pap Edina

A KECSÉS

KELETI CSILLAGSOM

A kertészeti gyakorlat és a szakirodalom adatai néha eltérnek egymástól, ezért érhetik az embert kellemes, és kellemetlen meglepetések is. A keleti csillagsom kellemes meglepetést okozott, mert az összes szakirodalom szerint egyáltalán nem való a vácrátóti sovány, meszes homoktalajba, ennek ellenére sikerült szép és gazdagon nyíló példányokat nevelni belőle.

A som (*Cornus*) nemzetség mintegy 55 faja a somfélék (*Cornaceae*) családjába tartozik. Többségük az északi félteke mérsékelt éghajlatú területein él, egy az afrikai, kettő a dél-amerikai trópusokon. Lágyszárú, arasznyi cserjék és természetes, 40 méter magas fák is tartoznak a nemzetségbe. Csak Kínában 25 somfaj honos.

Látványos murvalevelek

A hazai somok, a **húsos som** és a **veresgyűrű som** (*Cornus mas*, *C. sanguinea*) sokak által jól ismert növények. Az egyik mutatós, értékes gyümölcsű kedvelt növény, a másik átkozott, tarackolva és magoncokkal agresszíven terjedő gyom. A faiskolai kínálatban is találhatunk jelentéktelen virágú, de színes vesszejük és tarka lombjuk miatt értékes díszcserjéket. A **nagylevelű som** (*Cornus macrophylla*) kiváló utcasorfa.

A **keleti, vagy kausza csillagsom** (*Cornus kousa*) csinos, 4-6 méter magas, lombhullató cserje vagy kis fa, amely 10 méter magassáig nő meg. Kérge szürke-barna foltos, sima, idősebb korban pedig kisebb lemezekben leváló, különleges szürke, rézvörös, sárgásbarna és olajzöld színű mintázatot mutat. Hajtásai, ágai kezdetben puha fehér szőrrel borítottak, a második évtől csupaszok és vörösesbarnák lesznek, sok kerekded paraszemölcsessel, először felálló, később jellegzetesen emeletekre rendeződnek.

Virág- és hajtásrügyei különböznek, az előbbiek nagyok, hagyma alakúak, utóbbiak kisebbek, feketésbarnásak és hegyesek. Nemzetségére jellemzően keresztben átelenesen álló, 4-11 centiméter hosszú, 3-5 centiméter széles levelei tojásdad-elliptikusak, kihegyezettek, ékválúak és hullámos szélűek. Felsőzöld sötétzöld, fonákuk viszont kékeszöld vagy világoszöld és puha szőrrel borított. A levélek feltűnő, jellegzetes lefutásúak, sárgásak. Apró, egy milliméter átmérőjű sárgászöld virágai egyenként nem mutatósak, de 20-40-esével gömbölyded fejcskébe tömörülnek. Ezek a virágzatok hosszú kocsányúak, június-júliusban nyílnak. Látványos jellegzetességük a virágzatokat körülvevő, kereszt alakban

3

• 1. Az alacsonyabb pH-jú talajokon a 'Satomi' murvalevele élénkpiros színű • 2. A 'Milky Way' fajta virága • 3. A 'Tsukuba no Mine' kecses murvalevelű japán fajta virága

Kelet-Ázsiában van a hazája

Őshazája Közép-nyugat- és Kelet-Kínában van, valamint honos Tajvanon, Koreában és Japánban, Honszú szigetén és attól délre. Hegyvidéki elegyes erdőkben, védett völgyekben, patakok és utak mentén, cserjésekben viszonylag gyakori növény 400 méter-től egészen 2200 méteres magasságig. A Kínában élő alfaj (*Cornus kousa* ssp. *chinensis*) levele vaskosabb, murvalevele keskenyebb és gyakran hosszasan kihegyezett. A Japánban, Tajvanon és Koreában élő alfaj (*Cornus kousa* ssp. *kousa*) levélfonákja világoszöld, paraszemölcssei hosszúkásak.

álló négy nagy, kezdetben zöldes, majd hófehér, krémszínű vagy rózsás szegélyű murvalevél (braktea). Szeptemberben érő húsos csonthéjas termései egymáshoz nyomódva 1,5-2 centiméter átmérőjű, hosszú kocsányú, az eperre emlékeztető, skarlátpiros gömböt alkotnak. Tudományos fajneve a japán „kousza” szóból ered, ami keresztet vagy keresztteződést jelent és a murvalevelek állására utal.

Négy évszakos

A keleti csillagsom viszonylag könnyen nevelhető. Talajokban nem válogat, a lazább homoktól a nehéz agyagig mindenütt jól fejlődik. Legjobban a mészmentes, üde, tápdús talajokat kedveli ugyan, de sikeresen nevelhető más típusú földekben is, a nagyon meszes talajokon azonban sárguló-

1

2

3

Főzve, lekvárnak, pálinkának

Termését nyersen vagy főzve fogyasztják, héja kellemetlenül rágós, kesernyés, de húsa édes, lédús, puha és krémes állagú, íze a papayára emlékeztet. Kemény magjai miatt nem tartozik az első osztályú gyümölcsök közé, viszont az Európa nyugati felében most népszerű vadgyümölcs-fogyasztási divatban fölértékelődik a szerepe. Kelet-Ázsiában lekvárt, gyümölcsbort és pálinkát is készítenek belőle. Zsenge leveleit ázsiai őshazájában főzve fogyasztják, levelének vizes kivonata antioxidáns hatású. Az éretlen terméséből kivont citotoxikus hatóanyagokat a modern gyógyszerkutatás hasznosítja. Az egyik legjelentősebb kínai ünnepen, a Magaslatokra Mászás Ünnepén (Teng Kao), a IX. holdhónap 9. napján hajtásait az emberek a mellükre tűzik a gonosz szellemek ártó hatása ellen. Szükség is van a védelemre, ha épségben haza akarnak jutni, mert ilyenkor sok krizantémbor fogy. Igen kemény, tömör, sűrű szemcséjű, szívós és nehéz fájából ékszeres szelencéket, fakalapcsot, gereblyefogakat, orsókat és egyéb szerszámokat készítenek.

dik. Meghálálja a tápanyag-utánpótlást és a nyári öntözést. Megsínyli az aszályt, ezért ajánlatos mulcsozni a tövét, hogy hűvösen tartsuk a gyökérzónát. Teljes napra és félárnyékba is ültethető, tömeges virágzást azonban csak napos fekvésben ad. Gyakorlatilag kórokozó- és kártevőmentes, csak igen ritkán jelenik meg rajta lisztharmat. A pompás virágsomot gyakran károsító, rákos elhalást okozó specifikus gombabetegségre (*Discula destructiva*) nem érzékeny. Rendszeres metszést nem igényel, legfőljebb a kívánatos koronaformára lehet igazítani. A szoliter növények törzsét érdemes feltisztítani a különlegesen tarkázott kéreg látványa miatt. Teljesen télálló, még mínusz 25 °C mellett sem károsodik.

Páratlan szépségű, egyedi hatású „négy évszakos” növény. Tavasszal szép zöld lombjával, kora nyáron különleges felleveles virágzataival, ősszel narancssárgára, bordóra, bíborvörösre változó leveleivel és látványos piros terméseivel, télen mutatós habitusával, sokszínű tarka kérgével díszít. Külön értéke a nagyszerű, gömbölyded koronaformája.

Kiváló dísznövény szoliter állásban, szegélyágyakban, cserjecsoportokban, facsoportok szegélyében. A feltűnő murvalevelek miatt nyílaskor olyan, mintha valóban nagy virágokkal lenne telehintve. A fák ilyenkor óriási habos fehér felhőre hasonlítanak. A brakteák két hétig díszítenek. Nagy előnye, hogy egy hónappal később nyílik, mint a jóval ismertebb és elterjedtebb **pompás virágsom** (*Cornus florida*), így lombja kiváló háttérrel ad a virágoknak.

Magvetéssel könnyű szaporítani, de előtte a magokat ki kell mosni a csírázást gátló anyagokat tartalmazó terméshúsból. Érés után azonnal vethető, szabadföldbe vagy hidegágyba. Kora tavasszal 90-120 napig tartó nedves rétegezés (sztratifikáció) után vetik, így igen jó arányban csírázik, bár előfordul, hogy a magvak sokáig elfekszenek. A magoncok érzékenyek a túllöntözésre. A fajtákat természetesen vegetatív úton, júniusban gyűjtött zölldugványokkal, vagy júliusban és augusztusban félfás dugványokkal, továbbá nyár végi oltással és szemzéssel szaporítják. Ősszel a kalapácsos fásdugványok is jól gyökeresednek. Újabban szövettenyésztéssel is szép eredményeket értek el, a fajták zömét már ezzel a módszerrel szaporítják.

Számtalan szebbnél szebb fajtáját kínálják, a brit faiskolai összesítőben 100 fajta szerepel, amelyek főleg a murvalevelek méretében és színjében különböznek. A murvalevek tulajdonképpen az apró,

4

5

- 1. A csillagos virágsom kínai alfajának (*Cornus kousa* var. *chinensis*) virágzó példánya...
- 2. ...és őszi lombszíne • 3. A csillagos virágsom érett termesei • 4. A 'Peve Foggy' fajta tarka levele
- 5. A 'Gold Cup' fajta levele sárgával tarkázott

nem feltűnő, zöldessárga virágoknak segítenek, hogy észrevegyék azokat a beporzást végző rovarok.

A legütősebb kerti dísz

A keleti csillagsom – fajtáival együtt – az egyik „legütősebb” kerti dísz, elterjedt és népszerű dísznövény Európa-szerte. Vanak somokra specializálódott faiskolák is, például a hollandiai Van Ooi faiskola, ahol a 250-féle som között a keleti csillagsomnak is több mint 85 fajtája szerepel a kínálatban. Ugyanígy könnyű megvásárolni a sok szempontból hasonló, de eltérő murvalevelű, jó-

val elterjedtebb és ismertebb pompás virágsomot és fajtáit is. A murvalevéllel bíró más somfajok – például a hat brakteájú **nyugati virágsom** (*Cornus nuttallii*) – és hibridjeik is megtalálhatók a kereskedelemben.

A keleti csillagsomot a faiskolák nagy választékban kínálják és ma már itthon is hozzá lehet jutni a kertészeti árudákban. Viszonylag lassú növekedésű, ezért kisebb kertekbe is ültethető. Fiatalabb korban kissé több figyelmet és gondozást igényel ugyan, de mindenkinek melegen ajánlom ültetésre, sok élményt, nagy örömet fog okozni.

Kósa Géza

A DÍSZÍTŐ TÖK

Az őszengeteg magával ragadó színt hoz, és azok mind visszaköszönnek a különféle alakú színes díszítők látványában. A mélyzöld, az őszi barna, a narancs, a citromsárga és a piros terméseket akár a lakásba is bevihetjük, és a négy fal között is élvezhetjük az évszak különleges hangulatát.

FOTÓ: PIXABAY

Ritka népes és alakgazdag faj a tök (*Cucurbita pepo*). Alfajainak, változatának felhasználási lehetősége szinte végtelen: a sütőtököt az édességéért szeretjük, a spárgatököt pedig azért, mert rendkívül változatos ételek készíthetők belőle, a cukkini és a csillagtök is kedvencek a gasztronómiában. Készül belőlük takarmány, és

használati tárgyként is megállják a helyüket, mint például a lopótök. Egyes fajok viszont hangszerként ismeretesek, például amiből a maracas, vagyis a rumbatök készül. A díszítőtök, ahogy a neve is jelzi, mutatós külsejéért kedveljük. Egyébként mexikói eredetű és a tökfélék között a küllemével hódít, szinte végtelen a forma- és színválto-

zatok száma. Roppant divatos és elterjedt, lakásdíszek, koszorúk, asztaldekori alkotórésze. Tehetjük kultúrre is, díszíthetjük vele a bejárati ajtó előtti lépcsőket, a virágtartókat, vagy használhatjuk kerti díszként is.

Összeállította: Sárközi Judit

A díszítőtök akkor kell leszedni, amikor a szára már megbarnult, és a kocsány környékén a kacsok elszáradtak. Dekorációs célokra a sértetlen, érett példányok alkalmasak. Óvatosan vágjuk le a tököt úgy, hogy a kocsányból egy kis darabot a termésre hagyunk. Ezzel növeljük a díszítőértékét, és meggátoljuk, hogy a kórokozók a termésbe hatoljanak.

Az élénk szín a díszítőkök egyik legfontosabb értéke, megőrzése tehát igen fontos. Ennek érdekében mossuk meg a tököt egy pohár bórax és három pohár víz elegyében, majd dörzsöljük be vízben oldható viasszal.

A töklámpásokról se feledkezzünk meg! Manapság a töklámpás készítését sokan az angolszász és amerikai ünnephez, a Halloweenhez kötik, pedig a tökfaragás Magyarországon is régi hagyomány. Olyannyira régi, hogy az első erről szóló történet egészen az Árpád-házi Salamon király idejébe nyúlik vissza. Salomont a trónviszályok miatt a visegrádi vár tornyába zárták, az öröknek pedig parancsba adták, hogy sötétedés után töklámpásokkal világítsák ki a tornyot, hogy éjszaka is szemmel tarthassák a rabot. A különleges lámpások azonban nemcsak a vár foglyát világították meg, hanem a Dunán közlekedő hajósoknak is támpontul szolgáltak. Innen ered a mondás: fénylik, mint a Salamon töke.

Aki most úgy dönt, hogy szeretne díszítőtököt, az április környékén veheti el a magját. A legcélszerűbb, ha magkeveréket vásárol a szaküzletekben, az sok fajtát tartalmaz, így változatos formájú és színű terméseket kap majd. A díszítőtök egyébként kevéssel is beéri, de kerítés mellé vagy pergolához telepítsük, hogy arra kapaszkodhasson.

A díszítőtököt beltéri felhasználása előtt ki kell szárítani. A szárítás minél alacsonyabb páratartalmú levegőn, jól szellőző helyen, például verandán, padláson, erkélyen, vagy teraszon történhet. Érdeemes a kocsánynál fogva fellogatni néhány hétre, úgy a levegő jól átjárja, és kellőképpen kiszárad a termés.

A PERZSA VARÁZSFA

Budapest famatuzsálemei után kutatva érdemes ellátogatni a Budai Arborétumba is, amelynek a Ménesi út fölött elhelyezkedő felső kertjében több, 100 évesnél már jócskán idősebb fában gyönyörködhetünk. Köztük hazánk legöregebb perzsa varázsfa, más néven tarkakérgű perzsafáját is megismerhetjük. Életkora meghaladja a 120 évet, csodálatos, tövétől induló ágas koronarendszere szinte kisebb erdőcskére emlékeztet. Az arborétumban a faj több egyede és fajtája is megtalálható, őszi lombszínéződésük csodálatos látványosságként vonzza a látogatókat.

A perzsa varázsfa az egykori Perzsia, a mai Irán északi területén, illetőleg a Kaukázus déli vidékein őshonos. Tudományos elnevezése *Parrotia persica*, amelyben a név második tagja, az úgynevezett faji jelző utal a növény szármaszására. Az első tag, a nemzetségnév a német származású nagyszerű orvos, természettudós, hegy-

mászó és felfedező, *Johann Jakob Friedrich Wilhelm Parrot* (1792–1841) előtt tisztelleg. A kutató a németországi Karlsruhéban született, de később családjával a mai Észtország területén található Dorpat városába költözött, aminek jelenlegi neve Tartu. Édesapja volt az egyetem első rektora, és a fia is ott folytatott orvosi és természettudományi

tanulmányokat, később pedig a városban élt és dolgozott. A Kaukázusba és a Krím-félszigetre vezetett expedíciót 1811-ben, visszatérte után a cári orosz hadsereg sebészorvosává nevezték ki, majd az egyetem élettan-, patológia- és fizikatanáraként tevékenykedett. A Transzkaukázusba és Örményországba is lehetősége nyílt egy utazásra, s ott hódította meg 1829-ben elsőként az Ararát csúcsát. Hazatérése után *I. Miklós* cár a balti Livónia kormányzójává nevezte ki.

A tudósról elnevezett fa nemzetségének egyetlen tagja, a varázsmogyorófélék családjába (*Hamamelidaceae*) tartozik. Lombhullató, néha 8-12 méter magasságúra is megnő, többnyire azonban alacsonyabb, 5-8 méteres, terebélyes, a tövétől ágas, több törzsű bokorfává fejlődik. Kérge mutatós, főként lombhullás után, mivel a pla-

Szaporítás türelmesen

A perzsa varázsfa hazai viszonyaink között jól fejlődik, napos, meleg, védett helyen érzi magát a legjobban. Tápús, normál, jó vízáteresztő talajba telepítsük, a kémhatásra nem érzékeny, meszes talajban is kiválóan nő. Alakja tágas, szabad állásban érvényesül a legszelbben, és napsütötte, nem árnyékolt helyen színeződnek legpompásabban a levelek. Az alapfajt magvetéssel is szaporíthatjuk, bár nem terem minden évben rendszeresen. A nyár végére megérő, éppen felnyíló termésekből gyűjtsünk magokat, s azokat azonnal rétegezzük el. E célból töltsünk meg egy nagyobb cserepet nyirkos homokkal, s aközé keverjük a magokat. Rétegzés nélkül a vetést követően a magok gyakran nem kelnek ki azonnal, egy, esetleg több évet is várni kell a csírázásig, azaz a mag elfekvésére hajlamos. Az edényt a szabadban lomblevelekkel letakarva vagy hűtőszekrény aljában is elhelyezhetjük, fontos, hogy a közeg ne száradjon ki benne. A magokat ezután tavasszal, normál kerti talajjal megtöltött cserepekbe vethetjük. A vetés mélysége legföljebb 2 centiméter legyen, majd gondosan öntözzük be, és ne engedjük kiszáradni. A csírázást követően legyünk türelmesek, a magcsemeték, illetve fiatal növények kezdeti növekedése meglehetősen lassú. A bokrosabb növekedést tavaszi visszavágással segíthetjük. A fiatal növényeket az első néhány télen még lomb- vagy forgácstakarással védjük a hidegtől.

HOGYAN? KÉRHETEK MAGOT

Ha írásunkból megtetszett a növény és szívesen látná a kertjében, kérjen magot!

Küldjön 120 forinttal felbélyegzett válaszborítékot:

SZIE KETK Dísznövénytermesztési és Dendrológiai Tanszék
Sütöriné dr. Diószegi Magdolna
1518 Budapest, Pf.: 53.

tánhoz hasonlóan kisebb-nagyobb lapok válnak le róla, innen kapta a növény a tarkakérgű varázsfa elnevezést is.

Tagolatlan, hosszúkás-tojásdad lomblevelei szórt állásúak, kissé részaránytalnok, 6-10 centiméter hosszúak 4-6 centiméter szélesek. Szélük, főként a levelek csúcsi része felé kissé hullámos, csipkés-fogas. A levelek színe a vegetációs időben fénylő sötétzöld, a fonáki oldalon kissé világosabb. Igazi pompája a lombkorona őszi színeződése, a levelek ugyanis tüzesen, bíborosan vöröslő és narancsos színűek vagy az aranyló sárga megannyi árnyalatában ragyognak.

Virágai nem feltűnőek, apró gombvirágzatokban jelennek meg a lombfakadás előtt márciusban, enyhe teleken akár már február végén is. A párta nélküli, hímnős virágokat barnán szőrös fellevelek veszik körül, a

DR. HONFI PÉTER ÉS A SZERZŐ FELVÉTELEI

Tűzmadár és Október

A *Parrotia persica* alapfajon kívül számos fajtát is beszerezhetünk már, oszlopos vagy lecsüngő koronájú fákat is látunk. Két magyar fajtát ajánlunk olvasóink figyelmébe. A 'Tűzmadár' (*Schmidt Gábor* szelekciója) levelei, különösen a szegélyükön a tavaszi lombfakadás idején bronzos árnyalatúak, később kizöldülnek, majd ősszel varázslatosan égő, tűzpiros, bíborvörös árnyalatúra színeződnek. Az 'Október' fajta (nemesítője *Józsa Miklós*) lombja ősszel csodálatos lilás-sötétvörös színű pompázik.

OLAJFÁK A BIBLIÁBÓL

A Biblia a „könyvek könyve”, a világon legtöbbet olvasott könyv. Több mint 1000 éven át írták, csaknem félszázán, egymástól térben és időben távol azzal a céllal, hogy Isten munkáját és üzenetét tolmácsolják.

A Szentföld változatos felszínű, mediterrán és szubtrópusi éghajlatú terület, növényzete, mezőgazdasági kultúrája különbözik a miénktől.

Bár a Biblia nem természetismereti kézikönyv, a bibliai tájak, növények és jelképrendszerük ismerete fontos háttér a tanulmányozásához és segítséget nyújt a megértéséhez is.

Itt az őszi, a szüret ideje. Benépesülnek a szőlőskertek, folyik a munka. Így volt ez a bibliai időkben is a Szentföldön, de a szőlő mellett ez az időszak egy másik fontos gyümölcs, az olajbogyó betakarításának az ideje is. Ilyenkor megélnék az olajfaligeteket, a fák alá ponyvát terítenek, és botokkal ütögetik az ágakat, vagy kéméletebben, az ágak rázogatóásával jutnak a terméshez. Mivel azonban az érése fokozatos, egy fát többször is kell rázogtatni. Így lehetett ez kétezer évvel ezelőtt a bibliai időkben, az Újszövetség egyik legjelentősebb helyszínén, az Olajfák hegyén is, ahol a Jeruzsálem városhoz tartozó olajfaültetvények terültek el. Itt álltak az olajbogyó feldolgozására szolgáló, kőből készült nagy olajzúzó és olajprések. Erre utal a híres Gecsemané-kert neve is: *gat samna* arámi nyelven ugyanis olajprést jelent. Tavasszal, amikor az olajfa virágzik és nincs szüreti nyüzsgés, e csendes, elmélyülésre, pihenésre alkalmas, ligetes domb Jézus kedvenc tartózkodási helye volt. Ünnepek idején ott töltötte az éjszakákat tanítványai körében, ott fogták el Júdás árulása után, és a Szentírás szerint feltámadása után 40 nappal ott történt a mennybemenetele is.

• 1. Az olajfa a mediterrán vidékek ősi haszonnövénye (Horvátország) • 2. Csonthéjas termése kezdetben zöld, majd lilásbarna, végül feketére érik • 3. Apró, négytagú, illatos, sárgásfehér virágai a levelek hónaljában nyílnak tavasz végén • 4. A jeruzsálemi Templomhegy lejtőin ma is olajfák zöldellnek • 5. Jellegzetes ezüstszürke, csavarodott, gyakran odvas törzséről könnyen fölismerhető

A legősibb haszonnövény

Az olajfa (*Olea europaea*) lassú növéssé, örökzöld fa. Hosszú életű, 1000 évesnél idősebb példányai is ismertek. Az olajfafélék (*Oleaceae*) családjába tartozik, vagyis a kőrisek, az orgona és a fagyal rokona. Jellegzetes alakú, alacsonyan elágazó, göcsörtös ágrendszerű fa, általában 12-15 méter magasra, kedvező körülmények között akár 25 méteresre is megnő. Jellegzetes ezüstszürke törzse csavarodott, széthasadozó, gyakran odvas. Csonthéjas termése nagyobb, ovális cseresznyéhez hasonló, a bogyók vastag, bőrnemű héja kezdetben zöld, majd lilásbarnára érik. Olajos gyümölcshúsa igen kemény kőmagot rejt.

Az olajfa az emberiség egyik legősibb haszonnövénye, termése és olaja ínséges időkre is hosszan tárolható, a mediterrán népek pótolhatatlan tápláléka volt, és az étkezés-

ben, valamint a világításban betöltött szerepén túl szimbolikájában is különös jelentőségű. Termesztése több mint ötezer éve kezdődött. Egyiptomban Krisztus előtt 3000-re tehető a honosítás kezdete, és hamarosan hatalmas olajfaültetvényeket hoztak létre. Az olajbogyóból nyert olaj elengedhetetlen kelléke volt a kultikus halottbalzsamozási szertartásoknak. Kr. e. 1000-ban a görögök már 30 változatát termesztették, a római kertészetekben pedig tovább folytatták a válogató nemesítést. Az ókori Görögországban a béke és biztonság, a szűzies tisztaság, a szőlővel és a fügével együtt a jólét és boldogság szimbóluma volt. Az olimpiákon Kr. e. 752 óta a győzteseket olajfaágból font koszorúval köszöntötték. Az olajfa őshazája ma már nehezen állapítható meg, valószínűleg Kis-Ázsia vagy Észak-Afrika területén van. Az ókorban a vadolajfa változatai közül válogatták ki a

nagyobb termésű, finomabb olajat adó típusokat. A vadolajfa (*Olea europaea* var. *sylvestris*) kisebb levelű, tövises, merev ágú cserje, termése kisebb és az olajtartalma is alacsonyabb. A Szentföld északi részén is őshonos, tölgy- és pisztáciaerdőkben, és az erdők helyén kialakult tüskés makkia cserjésekben él. A természetes vadolajfa-állományok ma már nehezen különíthetők el a kultúrából kivadult, nemesített, nagyobb termésű példányoktól, mert sokszor az ősi olajfaültetvényeket is erdő borítja. Ezt bizonyítják az erdők közepén megtalált olajprésmaradványok.

A békekötés szimbóluma

Az olajfa a Bibliában gyakran emlegetett növény. Először Mózes első könyvében olvashatjuk, hogy az özönvíz során a hatalmas bárkába visszatérő galamb csőrében hozott

2009-ben olasz szakemberekből álló csoport végzett tudományos vizsgálatokat a Gecsemané-kert nyolc olajfa-matuzsálemén. A tudósok megállapították, hogy a fák nagyon jó egészségi állapotban vannak, föld fölötti részük körülbelül 900 éves, gyökérzetük viszont idősebb. Az elvégzett DNS-vizsgálatok azt mutatták, hogy e növények genetikailag azonosak, vagyis egyetlen anyanövénnytől erednek, amelynek őse Krisztus idejéből származhatott. A keresztetek, amikor 1150 és 1170 között a mai Nemzetek Temploma helyén kisebb bazilikát építettek, átalakították a kertet is, akkor újíthatták meg sarjzatással az ősi fákat.

A leszüretelt termés húsát először péppé zúzták. A zúzómalom a gabonamalomhoz hasonló felépítésű volt, de a felső köve függőlegesen, az élén állt. Hosszú rúd segítségével, emberi vagy állati erővel hajtották körbe, majd hagyták, hogy az olaj magától kicsepegjen. Ez volt a legértékesebb, amit a templomi áldozathoz vittek, és a szent kenetek készítésére használtak. Az összetört olajbogyókat ezután rugalmas, fonott kosarakba tették, és egy gerenda alatt, amelyre súlyos köveket akasztottak, préselték a szemeket. Jézus korában már modernebb, csavaros prést is használtak. Ezt az olajat főzéshez használták

olajgból értette meg Noé, hogy a víz visszahúzódt. Azóta az olajág jelképezi a Teremtő újabb békekötését az emberrel, ezért vált világszerte a béke szimbólumává. Mózes 5. könyve Kánaán hét legfontosabb terménye között említi. Több helyen az olajfa más-más jellegzetes tulajdonságát emeli ki, van, ahol friss lombjának szépségét hangsúlyozza, másutt azt, hogy töről rendkívül jól sarjad. Az Újszövetségben, Pál apostol Rómabeliekhez írt levelében az olajfával kapcsolatban közismert kertészeti eljárásról, az oltásról olvashatunk. A gazdátlan, erdei vadgyümölcsfák nemes ággal való beoltása a Kárpát-medencében is közismert eljárás volt, egészen a legutóbbi időkig. Pál apostol azonban épp ellentétesen használja, nála ugyanis az alany a nemes, vagyis a termékeny olajfa, (amelynek gyökere Ábrahámot és az ősatyá-

kat jelenti), és Isten abba a szelíd olajfába olt vad ágakat, más népeket. Pál tehát képtelen mezőgazdasági példát hoz, ezzel kifejezve, hogy Isten határtalan kegyelmével az üdvösséget a nem zsidókra is kiterjeszti.

Az ókorban Izrael fontos terméke volt az olívaolaj, exportálták is, Salamon a templomépítéskor cédrusfáért adta cserébe, de az áldozati szertartások során is elengedhetetlen alapanyag volt. A test vagy a fej olajjal való leöntése vagy megkenése különleges szakrális szerepet játszott. A papokon kívül a királyokat is fölkenték, jelezve ezzel, hogy az Isten hatalommal ruházta fel őket. Szükséges volt az olaj az étel- és a békeáldozatokhoz is, és a templomban égő szent mécsesbe is olajat használtak. Ennek megfelelően az olaj a templomnak beszo-

gáltatott tized része, ezen túl a királyi kincstár fontos vagyontárgya volt. Több bibliai csodában is szerepel az olaj. Elizeus például egy prófétaözvegy olaját szaporította meg isteni segítséggel. Illés is hasonlóképpen tett, így a sareptai özvegyasszony lisztesfazeka és olajoskorsója nem fogyott ki. Az irgalmas samaritánus olajat és bort öntött a rablók által kifosztott és megvert ember sebeire, majd bekötözte azokat.

Főzéshez, világításhoz, illatszerekbe

Az olajfa a meleg, mérsékelt éghajlatot kedveli, és a forró, száraz nyarat. 10-20 éves korában fordul termőre, és hosszú évtizedekig, száraz, sovány talajon is bőségesen terem. Nem fagyűrő, ezért nálunk nem ter-

meszhető. Afrikában és Amerikában is nagyon nagyra becsült fa, néhol meg is honosított, de az olajbogyó-termesztés központja ma is Dél-Európa. A világon a legtöbb olajbogyót Spanyolországban, valamint Olasz- és Görögországban termelik. Hasznosítása rendkívül sokrétű. Elsősorban olajnövény, de ezen túl zöldség, gyógynövény, kozmetikai és ipari alapanyag. A zölden vagy éretten szedett termés, az olajbogyó kedvelt fűszer- és gyógynövény, főzve vagy sóban tartósítva fogyasztják. Az olajfa legfőbb értékét az olívaolaj adja, amely a mediterrán népek legfontosabb étkezési zsiradék, főzéshez, sütéshez, halkonzerváláshoz elengedhetetlen. A termés 90%-ából világszerte olajat préselnek. A legjobb minőségű télen szüretelt, magasabb olajtartalmú, érett termésekből hideg eljá-

rással préselt, finomítás nélkül készült extra szűz olaj nyersen kenyérhez, salátákhoz is kiváló. Az olíva E- és K-vitaminban, antioxidánsokban bővelkedő élelmiszer. A növényi olajok között az egyik leggazdagabb telítetlen zsírokban, fogyasztása segít megelőzni a szív- és érrendszeri megbetegedéseket. A további sajtolással nyert gyengébb minőségű olajat mécsesekben világításra használták. A préselés után megmaradt olajpogácsa kiváló tüzelőanyag és takarmány. Az olívaolaj a kozmetikaiparban is fontos szerepet tölt be, bőrpoló adalék, hidratáló kenőcsök, szappanok, kenőanyagok alapanyaga. Fájdalomcsökkentő és sebgyógyító hatása miatt sebek és rovarcsípések kezelésére is használják. Mint a lassú növekedésű, hosszú életű fáké általában, az olajfa fája is igen kemény, ezért

- 1. A Gecsemané-kert őseleg olajfái
- 2. Olajfák hegye Jeruzsálemben a Kidron-völgyből nézve
- 3. Az olajbogyó a gasztronómia kedvelt alapanyaga
- 4. Óriási olajbogyó-választék a jeruzsálemi Mahane Yehuda piacon
- 5. Első századi állathajtású olajzúzó rekonstrukciója (Neot Kedumim, Izrael)
- 5. Az olajfa kemény, rajzolat, csíkos fájából szép faragványok készülnek

nehezen megmunkálható, értékes anyag. Görbe, rövid törzse nem alkalmas épületfának, gerendának, gyönyörű, szabálytalan rajzolatú, csíkos mintázatú fájából azonban kopásálló padlóburkolat, bútor, szerszámnyél, tálak és kisebb faragványok készülnek.

Fráter Erzsébet

Kisvakond és a kamilla

Amikor Egérke megbetegedett, Kisvakond bejárta az egész világot, hogy kamillát szedjen és meggyógyítsa Egérkét.

Egérke meggyógyult a kamillateától.

Ha szeretnéd, hogy neked is legyen kamillateád, és ha szükséged lesz rá, ne kelljen bejárnod az egész világot érte, akkor itt az ideje, hogy elvesd a magokat. A kamilla magját szeptemberben szokták vetni, de a tavaszi vetés is virágozni fog.

Bátran próbálkozhatsz a kamilla nevelésével akkor is, ha nincs kerted, csak teraszod, ahova besüt a nap. Töltsd meg a cserépet vagy a balkonládát földdel és szórd rá a magokat. Locsold meg és tedd napos helyre, hogy melegedjenek.

Nem kell a magokat betakarni földdel, elég ha csak kicsit benyomkodod az ujjaidal, mert a kamilla magjának fényre is szüksége van a csírázáshoz. Naponta ellenőrizd, hogy nedvesen legyenek, mert hamar kiszáradnak. Ha kibújt a kis kamillanövényed és már néhány levélkét is hajtott, eljött az ideje, hogy kiültesd a kertbe napsütéses helyre, vagy nagyobb cserépbe a balkonn: az őszi vetést októberben, a tavaszt április végén. Kertészlapáttal készíts neki puha fészket a kertben, akkorát, hogy éppen beleférjen. Költöztesd be az új helyére, tégy köré kis földet, locsold meg és figyeld nap mint nap.

A szeptemberben vetett kamilla a telet ezzel a néhány levélkével tölti. Tavasszal, ha elmúlnak a fagyos reggelek, elkezd nőni, virágokat hoz.

A teádhhoz szükséges virágokat május közepén kezdi hajtani. Napsütéses időben, a délelőtti órákban szedd le őket, terítsd papírra és tedd árnyékos helyre. Ha megszáradtak, zárd befőttesüvegbe. Ha kissé betegnek érzed magad, igyál egy csészével a saját kézzel nevelt kamillából, meglátod, jobban leszel majd.

Ha Kisvakond tudta volna, hogy ilyen egyszerű saját kamillanövényt nevelni, nem kellett volna bejárnia az egész világot.

A gyógyító kamillatea

A következő panaszokra használható: gyulladási bélbetegség, emésztési zavarok, gyomorrontás, szájfertőzés és ínygyulladás gyógyítására, gyulladt szem tisztítására, általános nyugtatásra, relaxálásra, álmatlanság csökkentésére.

Kisvakond ujjbáb

Készítsétek el a Kisvakond ujjbábokat! Amire szükség lesz: ragasztópisztoly, fekete, szürke és fehér dekorfilc, 2 db babszem, piros pompon.

Vágjatok 2 db egyforma testet a fekete filcből. Először rajzoljátok meg papírra a mintát, úgy könnyebb lesz. Vágjatok a szürke filcből pocakot és ragasszátok föl a két fehér babszemmé, az lesz a szeme, és a piros pomponnal, amely az orra lesz. A babszemekre fekete filctollal rajzoljátok két kis pöttyöt. Ha a szürke részre felrajzoltátok a száját, akkor már csak a két fekete filcet kell a széleken összeragasztani és kész is az ujjbáb. Indulhat világ körüli útra

A napsárga körömvirág

Egészítsd ki a gyógynövénykészletet még egy könnyen nevelhető, erős gyógyhatású, szép, és dísznövényként is ismert növényvel, a körömvirággal. A körömvirág napsárga virágait a késő őszi fagyokig szedheted, és ilyenkor gyűjtheted be a kis körömcskékre hasonlító magvait is. Ha márciusban elveted napsütéses helyre, akkor egész nyáron gyűjtheted. Kertedben elszórja a magját, így a következő évben már magvetés nélkül is sok-sok körömvirágod lesz. Ha napsütéses a teraszod vagy az ablakpárkányod, akkor balkonládában is fölnevelheted. Általános virágföldbe szórd a magokat márciusban, és takard őket vékony réteg földdel. Tartsd nedvesen, locsold meg, ha száraznak érzed. A virágszirmokban őrzi a hatóanyagait, így a begyűjtött virágfejekről a szirmokat szedd le és csak azokat szárítsd meg. Terítsd vékony rétegben egy papírra és tedd árnyékos helyre. Ha megszáradtak a szirmok, akkor zárd őket befőttesüvegbe. Teának megfőzve gyulladáscsökkentő, görcsoldó hatású, de készíthetsz belőle körömvirágkenőcsöt is, ehhez kérd a felnőttek segítségét.

Hogyan készül?

A körömvirágkenőcs készítéséhez melegíts föl fél kiló disznózsírt, tegyél bele 4-5 maréknyi szárított körömvirág-szirmot és főzd néhány percig. Hagyd állni egy napig, majd melegítsd föl újra és szűrd le. Az elkészült kenőcsöt tartsd a hűtőszekrényben. Kezelhetsz vele sebeket, vagy gyulladt, kipirosodott bőrfelületet.

kamillát keresni, vagy elég csak kisétálnia a kertbe vagy a teraszra, mert kivirágzott a törött bögrébe elvetett kamilla.

Szakács-Nagy Zsuzsa

CIKLÁMEN ínyenceknek

Hófehér és rózsaszín Cyclamen hederifolium

Már több alkalommal ejtettünk szót a ciklámenekről. De, mint ahogy szinte minden növényfajta, a ciklámeneké is több fajtából áll, jelenleg körülbelül huszonnégyet tartanak számon, és azok mind különbözőek.

Az itt bemutatott néhány faj leginkább ínyenceknek való.

Gondozási módjuk ugyan nagyjából megegyezik a szobai ciklámenével (Cyclamen persicum-hibridek), ám nehezebben szerezhető be, virágaik kisebbek, viszont sokszor érdekesebbek, fajtánként kissé különbözőek, és általában illatosak is.

A legtöbb ciklámenfaj Törökország és a Közel-Kelet hegységeiben honos, élőhelyeik hasonlóak, ha nem is teljesen egyformák: ősztől tavaszig nedves, nyárra azonban kiszáradó erdőszélek, sziklagyepek vagy éppen sziklás hegyoldalak. Ezért alakult úgy a ciklámenek életmódja, hogy nyárra behúzódnak a talajban lévő gumóba, így vészlik át a forró hónapokat. A fajtól függően gömbölyded vagy laposabb gumó tápanyagot raktároz, és fokozatosan növekszik, némelyik fajtáé 20-35 centiméter átmérőjű is lehet.

A ciklámenfajok egyik része ősssel, másik része tavasszal virágzik, kivéve az erdei cikláment (*C. purpurascens*), amely nyár közepétől őszi elejéig nyílik. A többi fajnál

közös, hogy ősssel kihajtanak, levelekkel telelnek át, mivel az élőhelyükön csapadékban gazdagabb a tél. Ám sajnos a legtöbbjük nem bír ki hosszabb fagyot, ezért érdemes fagymentes, de legfőképpen 13-15 °C-os helyiségben teletetni őket. Ha ennél melegebb van, akkor a levélgyepek megnyúlnak, a levél mintázata pedig fakul, nem lesz dekoratív. A jó helyért cserébe nagyon mutatós lombzatot nevelnek, és egyesek késő ősziig, más fajok a tél végétől kezdve egész tavasszal virítanak.

Bemutatunk néhány őszi virágzó fajt, amelyekből érdemes többfélét is beszerezni, mert akkor augusztus végétől csaknem november végéig folyamatosan lehet virágzó ciklámenünk, és mindegyik kissé

más. Az őszi fajok általában lombfakadás előtt virágoznak, bár ez a csapadék mennyiségétől is függ. Ha több a nedvesség a talajban, akkor már a virágzás idején elbújnak a levelek is, egyébként csak utána.

Hogyan és mikor vessük?

Az említett fajok nálunk is beszerezhetőek speciális termesztőktől, de magvetéssel is szaporíthatjuk őket, a ciklámeneknél ez a legáltalánosabb módszer. Ráadásul külföldről ma már könnyedén rendelhetünk magot. Lehetőleg steril közegbe vessük, például tőzeg és perlit keverékébe. A magokat lehet mélyre vetni vagy a felszínre is szórhatjuk, majd apró közüzalékkal takar-

GÖRÖG CIKLÁMEN

(*Cyclamen graecum*)

Erre a fajra különösen jellemzőek az igen dekoratív és a különböző változatoknál sokféle mintázatú levelek. Természetes élőhelyei Görögország keleti részén, valamint Krétán, Cipruson, Rodosz szigetén és Törökország déli részein találhatók. Rövid ideig tartó kisebb fagyot elvisel, legfőképpen mínusz 4 fokig, ha a talaj száraz. Jellemző, hogy gumója gömbölyű, kissé rücskös kéreggel, alsó részéből vasok, olykor igen hosszú gyökerek fejlődnek. Élőhelyén ezek mélyre hatolnak, így a száraz nyár folyamán is némi vízhez jutnak. Érdemes mély cserépbe ültetni.

BOROSTYÁNLEVELŰ CIKLÁMEN

(*Cyclamen hederifolium/napolitanum*)

A mediterráneumban honos, Dél-Franciaországtól a görög szigeteken át egészen Törökország nyugat-ázsiai részéig. Védett helyen, mélyre ültetve nálunk is télálló lehet. Gumója lapított, és a gyökerek nem az alján, hanem inkább az oldalán, tetején fejlődnek. Nagyon sok fajtája, változata van, ez különösen a levelek mintázatában és alakjában nyilvánul meg. Virágai általában rózsaszínűek, a szirmok tövénél bíbor folttal, és jellemzően kis fülecskékkel. Hófehér virágú változata is létezik. Már augusztus végén virágozni kezd, virágainak kocsánya a talajfelszín alatt ide-oda kúszik, így gyakran előfordul, hogy a gumó egyáltalán nem ott van, ahol a virágok.

CYCLAMEN MIRABILE

Nagyon szépek a levelei, kihajtáskor bíboros színűek, amely később csak a fonáki részen marad meg. Szélük csipkés, és ezekre is jellemző a szép fenyőfamintázat. Virágainak különlegessége, hogy a szirmok széle is csipkés. A fülecskék itt is hiányoznak. Gumója gömbölyű, viszonylag sima felületű. Nálunk nem biztonságosan télálló. Virágzása az említett fajok közül talán a legkésőbbi, és ennek megfelelően gyakran még november elején is virít, a hőmérséklettől és a nedvességtől függően.

AFRIKAI CIKLÁMEN

(*Cyclamen africanum*)

Virágai kissé nagyobbak, és egy csoportban, a gumó közepéből felálló kocsányokon fejlődnek. Később nyílik, ezért szeptember elején érdemes elkezdni kis vízáddal az öntözést, hogy a virágzás meginduljon. Sajnos egyáltalán nem bírja a fagyot. Ahogy a neve is mutatja, Afrika szülőtte, hazája Algéria és Tunézia, a Szaharát határoló hegyek északi lábáig. Gumója szintén lapított, de a teteje kissé homorú, és a gyökerek az egész felületén fejlődnek.

Kertben

Egyes fajokat érdemes a kertbe kiültetni, van rá esély, hogy áttelelnék ott is. Jól érzik magukat a fák gyökerei között, viszont a túl kötött, vizes földben a gumók a nyári hőségben és a téli hidegben egyaránt rothadnak. A biztonságosabb áttelelés érdekében akár 15-30 centiméteres ültetési mélységet is választhatunk. A tövüket még kihajtás előtt mulcozzuk fenyőkéreggel, faaprítékkal, komposztal vagy kőzúzalékkal. Ez jobban is mutat, mint a csupasz föld, azon kívül védi a talajt a gyors kiszáradástól és átmelegedéstől, vagy éppen az áthűléstől.

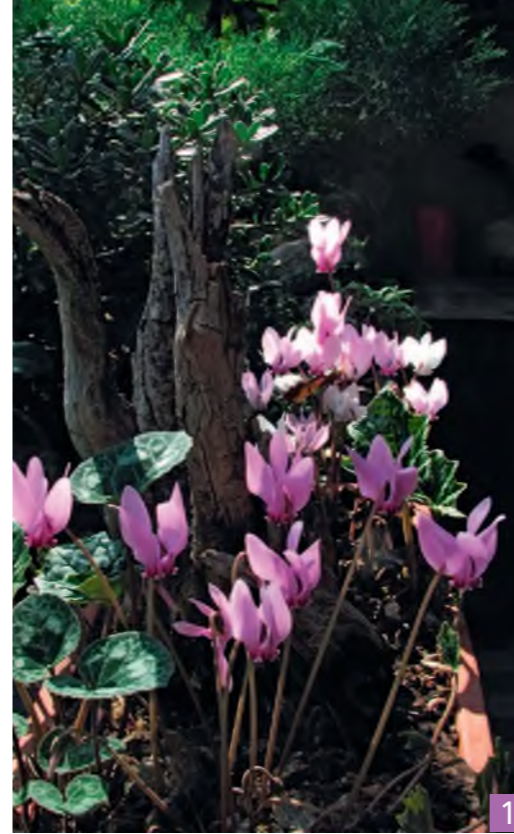
KIS-ÁZSIAI CIKLÁMEN

(*Cyclamen cilicium*)

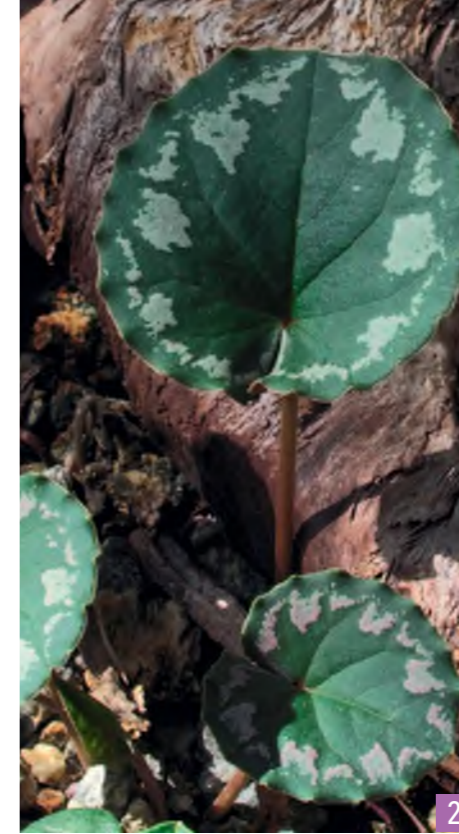
Dél-Törökországban, a Tauros-hegység ciliciai részén honos. Bokorerdőkben nő, és egyes szakirodalmak szerint ugyanannyira télálló, mint a borostyánlevelű ciklámen. Gumója gömbölyű, a gyökerek az alsó rész kö-

zépéből erednek, levelei az előző fajokénál kissé kerekdedebbek, közepükön sötétebb zöld, szép, fenyőfaszerű folttal. Virágai halvány rózsaszínűek, a szokásos bíboros folttal a szirmok tövénél, de a fülecskék itt hiányoznak. Szereti és meg is hálálja a szűrt napfényt. Kellemesen illatos.

1

2

3

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Cserépben

Cserépben is jól érzik magukat. Jó minőségű, jó vízáteresztő kerti földben tarthatók, amelyet perlittel és/vagy apró kőzúzalékkal érdemes lazítani. Ha nincs jó kerti földünk, akkor jobb minőségű általános virágföld, perlit és kőzúzalék egyharmad-egyharmad arányú keverékébe ültessük. Nem szükséges savas kémhatás, a mészkő- vagy dolomit-zúzalék is megfelel. Tőzeg sem kell a földkeverékbe, hacsak nem szerkezetjavítás céljából. A levegős talaj nagyon fontos. Ha szükségesnek érezzük, akkor nyáron, a nyugalmi időszak végén átültethetjük a ciklámeneket, a cserépméret a gumó átmérőjénél 1-2 centiméterrel legyen nagyobb, a gumó pedig a talajfelszín közelében legyen. Alulról felszivatva öntözzük, fontos, hogy a gumó körül ne maradjon hosszú ideig vizes a közeg. A leveleket nem érdemes vízzel permetezni, az csak a gombafertőzéseknek kedvez. Virágzás után havonta egyszer káliumban gazdag, a megadott töménység felére hígított tápoldatot adhatunk nekik, de ezt semmiképp ne vigyük túlzásba.

BEMUTATJUK

- 1. Ciklámenek balkonládában • 2. A Cyclamen mirabile 'Tilebarn Nicholas' fajtájának levelei
- 3. Különböző ciklámenfajok levelei télen

juk, ez megakadályozza a mohásodást és nem engedi, hogy a víz kimossa a magokat. Nagyítóval megállapíthatjuk, hogy frissek-e a magok: ha ráncos a felületük, akkor vetés előtt egy napig áztassuk őket langyos vízben. A csírázáshoz 15-16 °C az ideális. Érdekes megfigyelés, hogy adott faj magjai általában abban az időszakban csíráznak, amikor a felnőtt növény virágzik. Ha tehát a nyár elején érő magot sikerül hamarosan elvetni, akkor az néhány hét múlva csírázik, ellenben más időszakban vetve lehet, hogy több türelemre lesz szükségünk.

A magoncokat igyekezzünk minél hosszabban vegetációban tartani nyáron, ne engedjük visszahúzódnia ameddig csak lehet. Ezt úgy érhetjük el, ha hűvösebb helyen tartjuk, és rendszeresen öntözzük őket. Így a gumó fejlődhet és a növényünk hamarabb fog virágozni. A magvetésből nevelt növények általában 2-3 év elteltével virágoznak.

Óvatosan az öntözéssel

A ciklámeneknek nincs sok kártevőjük, olykor levéltetvek támadják meg a fiatal leveleket, de ez nem jellemző. Éjjeli lepkék hernyói és csigák szívesen lakmároznak a ciklámen lombjából, tanácsos azokat kezelni, egyenként eltávolítani.

Legveszélyesebb kórokozója, az *Erwinia carotovorum* nevű baktérium akkor fertőz, ha a nyári hőségben túlzottan nedves a talaj. Ha a levelek foltokban sárgulni kezdenek akkor, amikor a növénynek nem kellene még visszahúzódnia, szedjük föl a gumót. Ha bűzös, vizenyős foltokat találunk rajta, az sajnos az említett baktérium műve, és a növény nagy valószínűséggel már nem éli túl a fertőzést.

Téli hidegben túlzott nedvesség esetén szürkepenész támadhatja meg a hajtásokat, leveleket. Ha sosem hagyjuk állni a vizet a növények alatt és két öntözés között engedjük kiszáradni a talajt, az elhalt leveleket, lehullt szirmokat pedig időről időre eltávolítottuk róla, akkor ezek a fertőzések nem lépnek föl, és lesz alkalmunk örülni kitartó munkánk sikerének. Az itt bemutatott ciklámenek azoknak a növénybarátoknak valók, akik szívesen bíbelődnek különlegességekkel, és tudnak örülni kitartó munkájuk apró sikereinek is.

Józsa Kata

AHOL SZÍVESEN LAKNAK A MADARAK

A madarak számára a kiskertek, különösen a városiak, a természet kis szegletét jelentik. Kellő figyelemmel olyan növényvilágot alakíthatunk ki bennük, amely védelmet és táplálékot ad kedvenceinknek úgy, hogy közben az őszi lombok, termések színélményéről sem kell lemondanunk. Az ágak között búvóhelyet, védelmet találnak a madarak, míg a termések élelmet szolgáltatnak. Így lehet a díszes őszi kert is hangos a madárdaltól.

A madarak sokfélék, így szokásaik, életfeltételeik is eltérőek. Vannak odúlakók, őket mesterséges fészkekkel segíthetjük, és vannak bokorlakók, illetve szabadon fészkelők. Mindegyiküknek másra van szüksége ahhoz, hogy a kertben megtelepedjen. Ha a természetes élőhelyekhez hasonló növényzetet ültetünk és azt meg is őrizzük, akkor számíthatunk a madarak hálájára. A hazánkban előforduló körülbelül háromszáznegyven madárfajból közel ötven fordul elő a kertekben. Az alföldi vagy a hegyes-dombos vidéken lévő kert más-más típusú élőhely, ezért nem ugyanazon fajokkal találkozhatunk bennük.

Akkor ideális a madarak számára a kert, ha park jellegű, lazán beültetett, egyes részei viszont sűrűbb szövetűek. Ezzel tudunk nyugodt, biztonságos fészkelési lehetőségeket és szabadságot is kínálni nekik. A növények kiválogatásakor az a szerencsés, ha örökzöldek is vannak közöttük. Minél sokszínűbb a kert növényállománya, annál több lesz a madárlátogatónk. A termést adók közül elsősorban a bogóstermésűeket és a csonthéjasokat válasszuk. A szabályos formára nyírt sövények nem alkalmasak fészkelésre, ezért inkább hagyjuk szabadon nőni a cserjéket és csak a szükséges visszavágásokat végezzük el. Esetleg metsszünk úgy, hogy fészkelésre alkalmas

elágazódások is kialakulhassanak. Ha a kertben meg tudunk hagyni olyan kezeletlen részt, ami sűrűn bokros, a talaj avarral, kúszónövényekkel fedett, és megmaradhat a természetes, „gazos” növényzet, ott otthonra találhatnak a szabadon fészkelő madarak, például a vörösbegyek. Egyúttal olyan rovarok, pókok, giliszták menedékei és lakóhelyei is lesznek, melyeket az énekesmadarak, köztük a feketerigó, a házi és a kertzi rozsdafarkú, a barázdabillegető és a cinegék is szívesen fogyasztanak. A madarak más része, például a mezei veréb gyommagvakkal is táplálkozik, ezzel is segítve a kertész munkáját. Az énekesmadaraknak télen-nyáron naponta a testsúlyukkal nagyjából egyező mennyiségű táplálékra van szükségük. Ez a mennyiség a fiókák nevelése idején többszöröződik, rovarok, hernyók, peték, lárvák, lepkék, pókok, kétszárnyúak, giliszták, szúnyogok vannak az étlapjukon a gyümölcsmaradványok mellett. Ha termésüket hosszú ideig megőrző növényeket ültetünk a kertbe, akkor késő ősszel és télen is lesz mit fogyasztaniuk kedvenceinknek.

Így létrejöhet a tápláléklánc egy szelete. A madarak szállást és ételt találnak a ker-

Amit szeretnek

Borostyán (*Hedera helix*)
Egy- és kétbibés galagonya (*Crataegus sp.*)
Fekete bodza (*Sambucus nigra*)
Házi berkenye (*Sorbus domestica*)
Húsos som (*Cornus mas*)
Kökény (*Prunus spinosa*)
Nyugati hóbagyó
(*Symphoricarpos albus var. laevigatus*)
Közönséges mogyoró
(*Corylus avellana*)
Madárbirsek (*Cotoneaster sp.*)
Magyal (*Ilex aquifolium*)
Nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*)
Tűztővisfajták (*Pyracantha sp.*)
Vadcseresznye (*Prunus avium*)

Fészkekrákásra kiváló

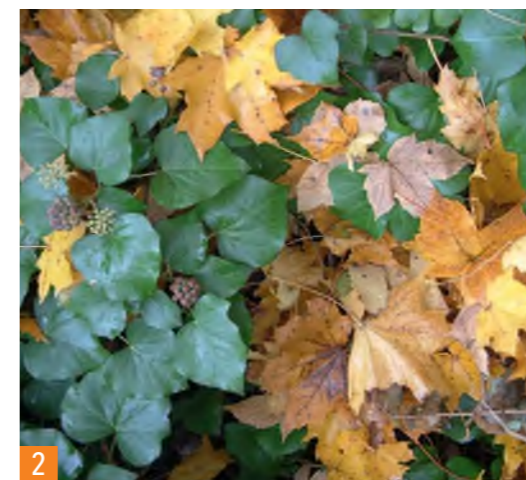
Egy- és kétbibés galagonya (*Crataegus sp.*)
Gyertyán (*Carpinus betulus*)
Húsos som (*Cornus mas*)
Kányabangita (*Viburnum opulus*)
Kökény (*Prunus spinosa*)
Közönséges luc (*Picea abies*)
Mályvacserje (*Hibiscus syriacus*)
Mezei juhar (*Acer campestre*)
Orgona (*Syringa vulgaris*)
Ostorménbangita (*Viburnum lantana*)
Tiszafa (*Taxus baccata*)

- 1. A szabadon fészkelők a talajra, annak közelébe, bokrok alá, száraz ágak, fűcsomók közé készítik fészkeiket. Nekik van igazán szükségük a sűrű, bokros, védett helyekre
- 2. A borostyán (*Hedera helix*) termése téli madártáplálék, nyíló virágait a méhek is kedvelik
- 3. A madáritatóban mindig legyen víz
- 4. A nyugati ostorfa (*Celtis occidentalis*) termése tél végi madárcsemege
- 5. Az örökzöld tűztővis (*Pyracantha sp.*) színes termései hosszú ideig a bokron maradnak a madarak örömeire
- 6. A kányabangita (*Viburnum opulus*) ágai között gyakran találunk madárfészket

tünkben, cserébe élvezhetjük éneküket és még ingyen növényvédelmi szolgáltatást is ellátnak. Fogyasztják a gyümölcs- és díszfák kártevőit. Persze bele-beleköstolnak a gyümölcsökbe, megcsipkedik féltett virágainkat, a díszítő terméseket, és kora reggel is hangosak. De mindez eltörpül ahhoz az élményhez képest, amit a repkedő, daloló madárcsapat ad a kertnek, így nekünk is.

Megyesi Éva

A SZERZŐ FELVÉTELEI

Őszi ízek diadala

Az őszi konyha a legszebb, a leggazdagabb. Ilyenkor a piacra menni is gyönyörűség, a kertben pedig annyi csodaság ötlük a szemünkbe, hogy alig lehet belőlük választani. Jómagam ilyenkor sokszor kerülök szembe a bőség zavarával. Itt egy halom kövér paradicsom kelleti magát – jó kis mártás kerekedik belőle, hatalmas húsgombóccokkal, petrezselymes, főtt burgonyával, a virágokkal bókoló utolsó bazsalikomok zöld zamatával. Amott paprikák sütkéreznek a napfényben – roston sütve imádni valók, pici olajjal, balzsamecettel öntögetve salátának hibátlan választás. A levesimádók kedvére viszont mennyei levessé lényegülhetnek.

A padlizsánok szabad tűzön sülnek, hogy aztán konyhakészen vándoroljanak a kamra mélyére, legyen télen is padlizsánkrém az arra éhesek kenyerére. Nincs annyi láda, kosár, amibe a gyümölcsök gyűlnének, és vajon lesz-e annyi idő és energia, hogy amit frissen el nem fogyaszt a siserahad, az üvegekbe kerüljön – mert kárba semmi se veszt. Az őszi gyümölcsök sora főzve, sütve végzi be nálunk, ilyenkor már sorra kerülnek a töltött, sült gyümölcsök, a gyümölcsös pohárdesszertek, piték és lepények: erre vár a szilva, az alma, a körte, a birs.

A kert végében is körül kell nézni, a bodza nehéz fejei már régen megértek, és aztán illatos almával házastva lekvár formájában alhatják majd álmukat a polcokon, de pirosodik a csipkebogyó, a som, hátrább kéklik a kökény... nehéz a választás, mi legyen éppen ma terítéken? A bőséggel bátran szembeszállva olykor többféle étel is készül, de mindig van mifelénk éhes száj, aki örömmel falja.

Nézzünk hát körbe a kertben, minden nap mosolyog egy-egy finom alapanyag, adjunk esélyt a vágyainknak, az érzéseinknek, mikor melyiket kívánja meg a szemünk, melyik láttára ébred föl bennünk az ízek utáni vágyakozás, éppen mire kordul meg a gyomrunk. Élvezzük az egész éves munka nagyszerű gyümölcsét.

Halmos Monika

Őzcomb kenyérkéregben

Hozzávalók: 50 dkg őzcomb, só, 5 dl vadhús-alaplé, 2 tojás, 10 dkg zsemlemorzsa, 5 dkg vaj, 2 dl vörösbort, 1 kiskanál porcukor, 1 kiskanál őrölt fahéj, 20 dkg csipkebogyólekvár.

A húst megmossuk, szárazra töröljük, sóval bedörzsöljük. Tűzálló tálba tesszük, leöntjük a forró alaplével és előmelegített sütőben, fedő alatt puhára pároljuk. Ha a

hús megpuhult, a saft felét leöntjük. A fahéjat a cukorral elkeverjük, és a felét a húsrá hintjük. A zsemlemorzst beáztatjuk a borba, majd a puha vajjal és a tojásokkal összedolgozzuk, a fahéjas cukorral ízesítjük. Ezt a keveréket az őzcombon szépen elegyengetjük és a forró sütőben rásütjük. A félretett saftot a csipkebogyólekvárral sűrűre főzzük és a főlseletelt pecsenye mellé tálaljuk.

Sültpaprika-krémleves

Hozzávalók: 2 szép nagy, piros húsuprika, 1 kisebb vöröshagyma, 2 gerezd fokhagyma, 2 evőkanál olaj, 1 kis rozmaringág, só, 2 evőkanál liszt, 6 dl húsleves, a tálaláshoz csípős pirospaprika, grissini.

A paprikákat kicsumázzuk, húsukat főlseleteljük. A főlforróított olajon üvegesre sütjük a finomra vágott vöröshagymát. Hozzáadjuk a paprikát, a rozmaringágacsát, és szorgalmasan kevergetve-rázogatva, nehogy leégjen, megsütjük. Ha a paprika megpuhult, a héja szépen megpirult, beleteszük a fokhagymát, liszttel megszórjuk, elkeverjük. Felöntjük a húslevessel, megsózzuk és alaposan kiforraljuk. Levesescsészében, kevés csípős paprikával megszórva, frissen sült, vagy készen vásárolt grissinivel tálaljuk.

Marcipános töltött szilva

Hozzávalók: 8 szép érett, de nem puha, magvaváló szilva, 1 citrom, 20 dkg marcipánmassza, 8 szál friss levendula.

A megmosott és megtörölgötött szilvákat hosszában bevágjuk. A magot kiemeljük úgy, hogy a szilva egyben maradjon. A szilva húsát citrommal megcsöpögtetjük. A marcipánmasszát kezünkkel megpuhítottuk, majd a lemorzsoltsolt levendulavirágokat belegyúrjuk. Ha sikerült egyenesen elosztani a marcipánban a levendulát, nyolc egyenlő részre osztjuk a masszát. Minden darabot tojás alakúra formázunk, és minden szilvába egy-egy levendulás marcipánt helyezünk. Behűtve kínáljuk.

FOTÓ: VAASS ANDRÁS, RÓZSAKUNYHÓ

A koszorúalap tartós gyapjú-zsinórból készült, és ugyancsak tartós száraz termékekből, illetve kővirózsából áll a virágdíszítés a tetején.

A borostyánlevél alapot az őszi narancsos színeiben pompázó virágokkal borította a virágkötőmester.

Csak virágból, termékekből, levelekből és Echeveriából áll a kimondottan őszi hangulatú virágkoszorú.

KOSZORÚ- ÚJDONSÁGOK

Az ajtóra és az asztalra helyezhető koszorúk változatos formáival találkozhatunk a virágüzletekben. Különböző stílusban készülnek, hiszen minden virágkötőnek van kedvenc formája, díszítő kellékei, amikkel kiegészíti, feldíszíti az alapokat. Ősszel sokan visznek koszorúkat a temetőbe, sírkertekbe is, a hagyományos kegyeleti díszek mellett mind több modern stílusúval is találkozhatunk. Kís figyelemmel, sok ötlettel és kreatív virágkötészeti munkával szép, művészi díszek készülhetnek.

Összeállította: Szabó János

A nem látható szalma koszorúalap aljára és tetejére szürkenyár-levelekkel borított lapokat rögzített a virágkötő. A két lap közötti részt tartós sallonlevelekkel töltötte ki. A tetejére egyszerű élővirág-dísz került.

A szélén ezüstsínűre festett vesszőkoszorúba, vizes tűzőhabba kerültek a különböző árnyalatú fehér és krémszínű virágok, amelyek tiszteletet és megbecsülést sugallnak.

A természet csodálatos teremtménye a párnamoha, ebből készült a domináns alap, amelyre kontrasztként hófehér virágok kerültek.

A tölcsér alakúra csavart borostyánlevelekből készített koszorúalap önmagában is mestermunka, a színes virágdíszítés jól élénkíti a sötét levelek komorságát.

Egyszerű anyag, fenyőtoboz alkotja az alapot, a belső körgyűrűbe tett virágok pedig élővé varázsolják a koszorút.

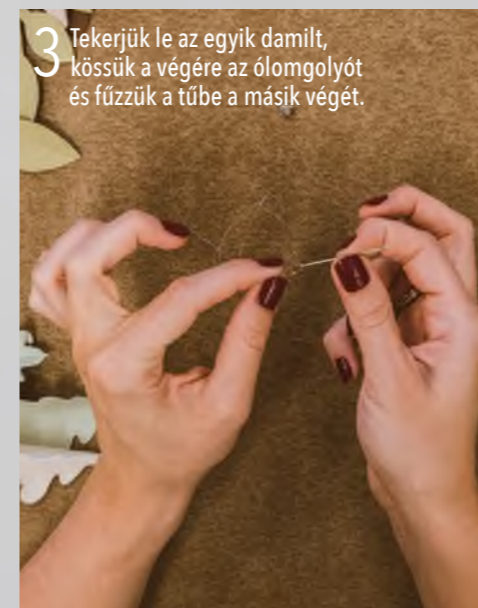
Őszi zuhatag öntözés nélkül

1 Készítsük elő a papirleveleket, a plexikört, damilt, ólomgolyókat, sniccert és ollót.

2 A leveleket a kislevelek erezte mentén óvatosan karcoljuk meg a sniccerrel, majd nyomjuk össze, hogy térbeliek legyenek.

3 Tekerjük le az egyik damilt, kössük a végére az ólomgolyót és fűzzük a tűbe a másik végét.

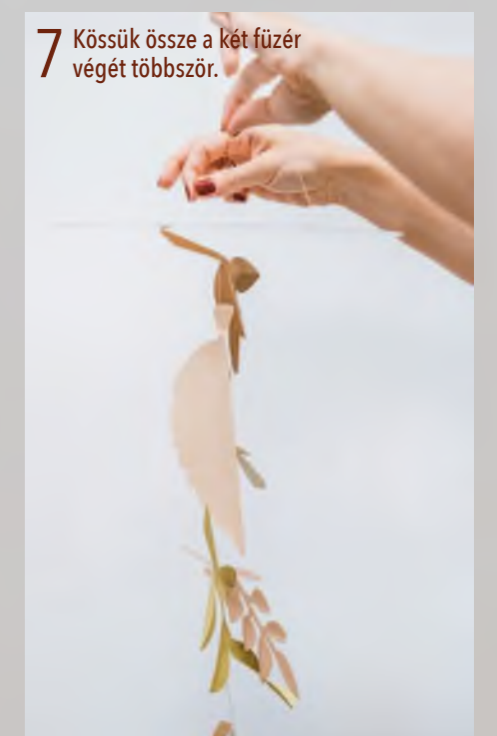
4 Alulról szúrjuk be a tűt a levelekbe, majd mellette 0,5 centiméterrel szúrjuk vissza lefelé, ezután vezessük vissza az első lyukba, így áthurkolva a levelet.

5 Addig ismételjük, amíg el nem érjük a fűzér teljes hosszát. Izgalmas hatást kelt, ha változtatjuk a méreteket a levélfűzérn belül.

6 Belülről kifelé haladva fűzzünk föl két fűzért.

7 Kössük össze a két fűzér végét többször.

Az őszi leveleket, terméseket kis ügyességgel, fantáziával felhasználhatjuk lakásdíszek, ajtókoszorúk és különféle dekorációk készítéséhez. De ha nincs módunk a természetben gyűjteni belőlük, bátran vegyük elő a minden lakásban megtalálható és számtalan formában, színben létező papírt.

Mindannyiunknak közelebb van a papírhoz. Gondoljunk vissza azokra a fel szabadult gyermeki pillanatokra, amikor filctollal sokszínű szivárványt firkáltunk egy hófehér lapra, aztán repülő és kishajót hajtogattunk belőle. A fehér papírlap önmagában végtelen lehetőségeket rejt, és tudjuk, hogy rengeteg erő rejlik egy olyan tárgyban, amit az ember saját kezűleg készített el. Jó lenne, ha a stresszes mindennapokban is többen lennének örömeiket a papír lehetőségeinek fölfedezésében, és ha visszacsempészhetnénk a korábban olyan magától értetődő alkotási vágyat.

Megtervezhetjük, és elkészíthetjük a dekorációt a saját elképzeléseink szerint, de ha nincs annyi időnk, hogy mindent magunk végezzünk el, a levelek kivágásától a kellek összeállításáig, akkor beszerezhetjük egy csomagban is, ami kissé egyszerűbbé teszi a munkát. Bemutatjuk, hogyan készíthető ily módon dekoratív őszi levélzuhatag. Ezt a levélfűzér-zuhatagot kifejezetten az őszi szerelmeseinknek álmotduk meg. A plexilap függeszték kellően diszkrét, a levelek önmagukban érvényesülhetnek. Meleg bensőséges hangulatot teremt bármilyen térben, öntözés nélkül. Látványos dekorációs elem lehet a nappaliban vagy a gyerekszobában, de a télikert ékévé is válhat.

NÉMETH EDINA,
papírintalláció-tervező

„Szeretem a papírnak azt a fajta kettősségét, hogy típusától függően erős, törekeny vagy könnyen formálható. De számomra a technikák izgalmasak igazán. A diplomamunkámban például a papírt géppel varrtam, és úgy alakítottam ki a térbeli struktúrát ragasztás nélkül. A technika és az anyag szokatlan párosítása, a geometrikus és az organikus formák keverése azóta is vonz.”
www.edinaspaper.hu

Minden jó a virágoskertben kezdődik...
#ehetővirág #szakácskönyv #ételfotó

Mindenkinek, aki szeretné megismerni az ehető virágok különleges világát, aki szeretne részt venni közös örömfőzésen, tanfolyamokon, aki szeretne privát kurzust.

Ajánlom szeretettel virágokkal készült csemegeimet és virágos szakácskönyveimet, könyvbemutató előadásokat, közös műhelymunkákat - vagy csak beszéljünk a virágok lényegéről - ebben az egész világ benne van.

Halmos Monika
www.roszakunyo.hu
+36309647144

HERBÁCIÓ
A NÉPI GYÓGYRECEPTEK MAGAZINJA

TISZTÍTÓSZEREK NÖVÉNYEKBŐL
BORBÓLYA LIKÓR
ISZAPÍTOTT VÍZ

A népi gyógyreceptek magazinja...

Megjelent a Herbáció legfrissebb, 49. száma, és újra kapható a válogatás-könyv, a 13 év legjobb receptjeivel: Segítőkész Növényvilág

Kiadványainkat keresse az újságárusoknál!

Megrendelés, információ:

www.herbacio.hu
06 30 437 8900

Fizessen elő most!
Kerti Kalendárium - A legnagyobb példányszámú kertészkedéssel foglalkozó szaklap!

Megújult a Kerti Kalendárium

Olvassa be a QR-kódot és fizessen elő kényelmesen online!

Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Tel.: 06-1-470-0411, fax: 06-1-470-0410
E-mail: info@magyarmezogazdasag.hu, web: www.magyarmezogazdasag.hu

Megrendelőlap

Megrendelem a **Kerti Kalendárium** című lapot példányban az alábbi címre:

Megrendelő neve:

Megrendelő címe:

Számlázási név:

Számlázási cím:

Időtartam: 1 évre 3 900 Ft
 1/2 évre 1 950 Ft

Fizetés módja: csekk
 átutalás

.....
aláírás

A lap megrendelhető a megrendelőlap visszaküldésével a Magyar Mezőgazdaság Kft., 1141 Budapest, Mirtusz u. 2 címre, vagy a hírportálunkon a <http://magyarmezogazdasag.hu/lapcsoport> weboldalon, valamint előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, a www.posta.hu WEBSHOP-ban (<https://eshop.posta.hu/storefront/>), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, és telefonon 06-1-767-8262 számon. A Magyar Mezőgazdaság Kft. az adatok gyűjtésekor, feldolgozásakor a 2011. évi CXII. törvény alapján jár el.

FÜVÉSZKERT
1083 Budapest, Illés u. 25.
www.fuveszkert.org

Szeptember 22.:
Orchidea klubnap a Magyar Orchidea Társasággal

Szeptember 28.:
Kutatók Éjszakája

Október 6.:
Chili-nap - szakmai nap

Október 31.: Halloween nap - kézműves gyerekfoglalkozás

November 10-11.:
Trópus a télben - kézműves gyerekfoglalkozás

Kertészkedés mesehősökkel (a Szamóca Kiskertész Tanoda programjai)

Szeptember 22.: Szőlő szőlő, mosolygó alma, csengő barack

Október 13. és 27.: Mazsola és Tádé tőkháza

November 17.: Moha és Páfrány

NEMZETI BOTANIKUS KERT
Vácrátót, Alkotmány u. 2-4.
www.botanikuskert.hu
www.facebook.com/nemzetibotanikuskert

Szeptember 16-23., 14.00:
Biblia növényei - vezetett kerti séta / Ars Sacra Fesztivál

Szeptember 22., 11.00:
Étkek és étkezések a Bibliában - előadás / Ars Sacra Fesztivál

Október 7., 10.00-17.00:
Földi javak asztalunkon - családi nap és vásár

Október 13. és 27., 13.30-15.30:
A Botanikus kert virágai - akvarellfestészeti foglalkozás

Október 20-23.: Önállóan bejárható vezetőlapos őszi séta és hónap érdekességei tanséta

November 10. és 24., 13.30-15.30:
A Botanikus kert virágai - akvarellfestészeti foglalkozás (A családi napon és az önállóan bejárható tansétákon kívül előzetes bejelentkezés szükséges.)

SZEGEDI TUDOMÁNY-EGYETEM, FÜVÉSZKERT
Szeged, Lövölde u. 42.
www.fuveszkert.u-szeged.hu

Október 7.: Gombásnap - érdekességek a gombák világából kicsiknek és nagyoknak

Október 12.: Rímbe szedett természet - versmondó verseny általános- és középiskolások részére

Október 14.: Tök jó nap! - családi nap tökfaragással, tökök ingyencségek kóstolójával

MAGYAR KAKTUSZGYŰJTŐK ORSZÁGOS EGYESÜLETE
www.kaktuszgyujtok.hu

Szeptember 28-29.:
Szakmai kirándulás a chrudimi kaktuszbozrére

Október 2.: Füleki József - látogatás holland kaktuszgyűjtőknél (Székesfehérvár, Szent István Múvelődési Ház)

Október 11.: Lukoczi Zoltán - Ezek nem dögvirágok, hanem selyemkórók (Érd, Szepes Gyula Múvelődési Központ)

November 8.: Varga Zoltán - Mexikó 2018., 2. rész (Érd, Szepes Gyula Múvelődési Központ)

MAGYAR MEZŐGAZDASÁGI KÖNYVTÁR
Budapest, Attila út 93.
www.omgk.hu

Minden hónap második keddjén, 18.00 órakor Természetfilm-klub (magyar természetfilmek alkotásai)

Október 9.: Linzenbold Attila: A Bockerek-erdő; ifj. Kollányi Ágoston: Korhadó múlt, porladó jövő?

November 13.: Kormos Ildikó: Zöld múzsák csókja - porrá tört bogár; Aranyalínc; A virágok virága; Miasszonyunk szalmája

CSAPODY VERA NÖVÉNYBARÁT KÖR
TIT Stúdió Egyesület
(Bp., XI., Zsombolyai u. 6.).
Az összejövetelek 17 órakor kezdődnek.
www.tit.hu

Október 4.: Korlátozottan téltűrő gyümölcsstermők és más növények (Miklós Ákos Márton előadása)

Október 18.: Őszi kirándulások Kelet-Angliában (dr. Szlamka József előadása)

Szeptember 28-30. KAPOSVÁRI ÁLLATTENYÉSZTÉSI NAPOK
Kaposvár, Pannon Lovas Akadémia
www.kaposvarinapok.hu

Október 12-14.:
Őszi Kertészeti Napok Szent István Egyetem Budai Campus (a volt Kertészeti Egyetem)
<http://disznoveny.kertk.szie.hu/>
oszi-kerteszeti-napok-2018

Fizessen elő most a Kertbarát Magazinra!

Fizessen elő a Kertbarát Magazinra 2018. szeptember 21. és november 23. között és nyerjen!

Első 25 előfizetők az Oázis Kertészet 2000 Ft értékű vásárlási utalványát kapja, ami az ország bármelyik Oázis Áruházában levásárolható.

www.oazishu

A Kertbarát Magazin megjelenik kéthavonta

Előfizetési megbízás
Előfizethető az ország bármely postáján, a hírlapkézbesítőknél, e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, a +36-1-767-8262-es telefonszámon, vagy a honlapunkon: www.kertbaratmagazin.hu
Kérjük olvashatóan töltsé ki, s küldje a Magyar Posta Zrt. Levél Üzletág Központi Előfizetési és Árucsoport címére: 1900 Budapest

Előfizetem a Kertbarát Magazin című kiadványt.
Előfizetési díj egy évre 3870 Ft

Név: _____
Cím: _____
Kelt: _____ év _____ hó _____ nap
aláírás _____

KÖVETKEZŐ SZÁMUNKBÓL

Bemutatjuk, milyen fenyőfélékről olvashatunk a Bibliában.

A kertek legkorábbi hírnökei a hunyorok. Elmondjuk, mit kell tudni erről a merész, törekeny kis virágról, ami elsőként mutatja meg magát.

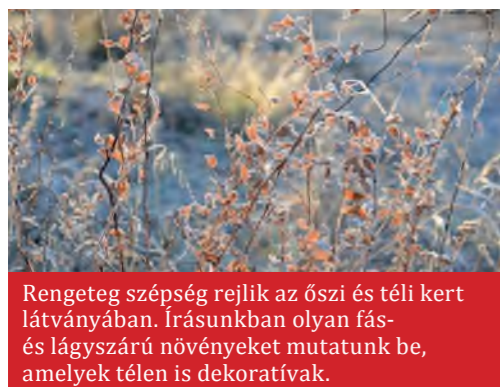

A télikert a ház szerves része, ötleteket adunk a kialakításához.

Megjelenés:
november 23.

A botanikus kertekben a hideg hónapokban a melegházak a legkedveltebb helyek. Az esseni Grugapark üvegházainak gazdag növénygyűjteményeiben télen is gyönyörködhetünk.

Rengeteg szépség rejlik az őszi és téli kert látványában. Írásunkban olyan fás- és lágyszárú növényeket mutatunk be, amelyek télen is dekoratívak.

Az igazán szívhez szóló ajándék saját kezűleg készül. A kert, a konyha egész évben sok-sok különleges ajándéknak valót kínál.

Kertbarát
magazin

Készült a Kertészet és Szőlészet szerkesztőségében
Alapítva: 1977.
41. évfolyam, 2018/9-10. szám,
2018. szeptember 21.

FŐSZERKESZTŐ:
BIZA KLÁRA
SZERKESZTŐ:
SÁRKÓZI JUDIT
TERVEZŐSZERKESZTŐ:
Végh György
OLVASÓSZERKESZTŐ:
Tömpe Anna
TITKÁRSÁG: Kiss Jánosné
SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓ:
1141 Budapest, Mirtusz u. 2.
Postacím: 1591 Budapest, Pf. 294
Telefon: +36-1-273-2290
Fax: +36-1-470-0410
E-mail: titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

A címkép a Floradania felvétele
KIADJA
a Magyar Mezőgazdaság Kft.
Felelős kiadó:
SÁRI ENIKŐ ügyvezető igazgató
HÁJÓS LÁSZLÓ ügyvezető igazgató

MB MAGYAR
BRANDS

LAPTERJESZTÉS, PÉNZÜGY:
Laczó Angéla, Szabó Ildikó
MARKETING: Horváth Roland vezető
MUNKATÁRSÁK: Kovács Réka,
Bárdos László tervezőgrafikus
ÜGYFÉLSZOLGÁLAT:
Husztiné Csekő Emma
Tel.: +36-1-470-0411, fax: +36-1-470-0410

HIRDETÉS:
Barsi Nóra
Tel.: +36-30-982-6369
barshi.nora@magyarmezogazdasag.hu
Dohány Árpád
Tel.: +36-70-232-4231
dohany.arpad@magyarmezogazdasag.hu
Kiss Jánosné
Tel.: +36-1-273-2285, +36-1-273-2290
titkarsag@kerteszetesszoleszet.hu

Minden jog fenntartva!
A lapból értesítéseket átvenni csak a Kertbarát Magazinra való hivatkozással lehet.
A hirdetések és egyéb reklámkiadványok tartalmáért a kiadó felelősséget nem vállal.

TERJESZTÉS:
Előfizetésben terjeszti a Magyar Posta Zrt.
Postacím: 1900 Budapest
Előfizetésben megrendelhető az ország bármely postáján, a hírlapot kézbesítőknél, a www.posta.hu webshopban (https://eshop.posta.hu/storefront/), e-mailen a hirlapelofizetes@posta.hu címen, telefonon a +36-1-767-8262 számon, levélben a Magyar Posta Zrt. 1900 Budapest címen.
Külföldre és külföldön előfizethető a Magyar Posta Zrt.-nél: a www.posta.hu webshopban (https://eshop.posta.hu/storefront/), 1900 Budapest, +36-1-767-8262, hirlapelofizetes@posta.hu
Belföldi előfizetési díj egy évre 3870 Ft, fél évre 1935 Ft.
Árusítási úton terjeszti a Lapker Zrt., a POHÍRKER Zrt., valamint az alternatív terjesztők.

NYOMJA:
Ipress Center Central Europe Zrt.
2600 Vác, Nádas utca 8.
Felelős vezető: Borbás Gábor
A nyomdai megrendelés törzsszáma: Sz-12/99
Nyomás: 2018. szeptember 14.
HU ISSN 0133-9435

www.magyarmezogazdasag.hu
– az Agrárhírtől
Onlineüzletág-vezető: Práger Ádám
Szerkesztők: Mizsei Károly, Tóth-Gál Enikő

ZÖLD PÁZSIT mobil applikáció

– gyakorlati ismeretek forrása a mobilodon

A Briggs & Stratton felhasználói részére ZÖLD PÁZSIT néven ingyenes applikációt készített, amely okostelefonokon érhető el és a Google Play-ben, valamint az App Store-ban található és tölthető le.

Az applikáció segítségével a felhasználók könnyen juthatnak praktikus tanácsokhoz, többek között:

- Hogyan válasszuk ki a megfelelő motorteljesítményt a pázsit méretének megfelelően
- Hogyan készítsük fel a fűnyírót a szezonra
- Hogyan végezhetjük el önállóan az egyszerű szervizfeladatokat: az olaj, a gyújtógyertya vagy a levegőszűrő cseréjét
- Hogyan kell a fűnyírót megfelelően és biztonságosan szállítani
- Hogyan indítsuk be és gondoskodjunk a kistraktorról, a kapálógépről vagy a hómaróról
- és még sok minden másról

A tanácsok képeket és magyarázó videókat tartalmaznak. Számos információt kaphatunk még a Briggs & Stratton motorok legújabb fejlesztéseiről és technikai megoldásairól. Ezen túlmenően, az applikáció segítségével pillanatok alatt megtalálható a legközelebbi Briggs & Stratton márkaszerviz.

Látogasson meg bennünket a Facebookon:

www.facebook.com/BriggsAndStrattonHUN

A LEGJOBB KUTYA, MACSKA
ELEDELEK EGY HELYEN

PETZONE.HU

• étrendkiegészítők

• tápok munkakutyáknak

• hobbiállat
száraztápok

• nedves kutya- és
macskaeledelek

• hipoallergén tápok

